“Masonluk Nedir ve Nasıldır” Adlı Kitap Üzerinde Analitik İnceleme ve Eleştiriler - 3

İlkeler

Burada “ilkeler” deyince, bunu bireysel olarak kişinin yaşamındaki ilkeleri olarak değil, Masonluktaki ilkeler olarak alalım.

Bundan kuşku olabilir mi ki, bu bölüme böyle başlanmış?

Fakat şunu da bilelim: Masonluktaki amaçları içselleştiren, Masonluğu bir yaşam biçimi olarak benimseyen bir mason, Masonluktaki ilkeleri yaşamının ilkeleriyle özdeşleştirir.

Bu da “kurtarma” tümcesi.

Bunu yapabilirse, “gerçek mason” olma yolunda ilerler.

Şu “gerçek mason” deyişinden kurtulmak da bir türlü sağlanamıyor nedense!

İlkeleri “temel ilkeler” ve “töresel ilkeler” olmak üzere ikiye ayıralım.

Temel ilkeler, önceki bölümde belirtilmiş olan uygulamadaki amaçların gerçekleşmesi, töresel ilkeler ise bireysel niteliklerin geliştirilmesi bakımından gerekli olanlar. Ancak bunları kesin çizgilerle birbirinden ayıramayız.

Masonlar, töresel dediğimiz ilkeleri edinmezse, temel dediğimiz ilkeler pek bir işe yaramaz hatta belki “töresel” dediğimiz ilkelerden bazılarını temel ilke saymak bile uygun düşer. Ancak şimdilik bunlar ayrı birer başlık altında kalsın.

■ ■ ■

Günümüzde, dünya yüzündeki çeşitli mason kuruluşlarının büyük çoğunluğu töresel ilkeler üzerinde üç aşağı beş yukarı uyuşma içindedir. Fakat bunu temel ilkeler bakımından söyleyebilmek zordur.

Her mason kuruluşu, kendi görüş ve benimseyişleri doğrultusunda birtakım temel ilkeler saptamıştır. Ancak bu, dünya yüzünde kaç mason örgütü varsa o kadar çok ve birbirinden ayrı bir “ilkeler yığını” bulunduğu anlamına gelmez.

Bazı mason kuruluşları, daha önce başkalarınca ortaya konmuş temel ilkeleri ya olduğu gibi ya da kendi görüşlerine uyarlayarak benimsemiştir.

Bazıları, bir araya gelip temel ilkelerini ortaklaşa belirlemiştir.

Dolayısıyla bu konuda öyle “çok çeşitlilik” denilebilecek bir durum söz konusu değildir.

Temel ilkeler bakımından mason kuruluşlarının arasındaki uyuşmazlık ya da farkların çoğu ayrıntılarda, bazısı yalnızca birkaç sözcük ya da terimde hatta aynı sözcük ya da terimin değişik bir biçimde tanımlanıp yorumlanmasındadır.

Bununla birlikte, dünya yüzünde farklı Masonluk anlayışlarının varlığından söz edebiliyorsak, bunun ilk gerekçesinin ilkeler üzerindeki uyuşmazlıktan ileri geldiğini söyleyebiliriz.

İşte bu, doğruysa, çok önemli bir saptama… Belki sonraki bölümlerdeki anlatımlar bunu teyit edecek ya da –kim bilir- belki de yanlışlığını gösterecek.

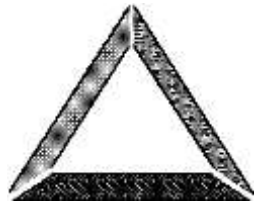
Gerçi yeryüzündeki mason kuruluşlarının hepsi bunların üzerinde kesin bir şekilde uyuşmuş olsalar da aralarındaki uzlaşmazlıklar tümüyle giderilemez ama hiç olmazsa umut artar.

Fakat ilkeleri üzerinde uyuşamayan kuruluşların, aynı amaçlar doğrultusunda çalışmakta olsalar bile aralarında tam birlik ve bütünlük oluşturmalarının olanaksızlığını da bilelim.

Böylelikle, daha baştan Masonlukta birtakım bölünmelerin varlığından söz etmiş oluyoruz. (Bunların nedenleri ve ayrıntılarını bu kitabın 12. bölümünde gözden geçireceğiz.)

Şimdi genel olarak Masonluktaki ilkeleri incelemeye geçelim.

TEMEL İLKELER

Yurdumuzdaki ulusal nitelikli Masonluğun oluşumu sırasında benimsenmiş ve bu kitabın yazıldığı 2018 yılında aynen korunmakta olan üç temel ilke var. Mason kuruluşlarının anlayış ve tutumları arasındaki farklar bunları etkilemiyor. Bu ilkeler, Masonluğun tarihsel gelişimi boyunca görülmüş, günümüzde de süren bir insanlık özlemini dile getiriyor:

"ÖZGÜRLÜK, EŞİTLİK, KARDEŞLİK"

Bilmediğiniz bir şeyden söz etmiş olmadım.

Ancak kimi kardeşlerimiz bugüne dek bu üç terimi Masonluğumuzun temel ilkeleri olarak düşünmemiş olabilir.

Bu durumda galiba bunları Masonluktaki belirli bir tutumun temel ilkeleri olarak almak gerekiyor. Zaten belirtilmiş.

Biz, gerek özgürlük, gerek eşitlik gerekse kardeşlik terimlerini sözlüklerde yazılı olanlardan biraz farklı bir şekilde tanımlıyoruz. Üstelik hayli geniş kapsamlı olarak değerlendiriyoruz. Her birini diğer ikisiyle sıkı sıkıya ilişkili, diğer ikisinin bütünleyicisi olarak görüyoruz. Herhangi birinin noksanlığının bir boşluk yaratacağını düşünüyoruz.

■ ■ ■

Bu üç ilke, kendi aralarında sağlam bir olgu kuruyor; **"üç"** olduğu için...

Hiç dikkat ettiniz mi bilmem; dört ayaklı bir masa, ayaklarının hepsi tam aynı boyda olsa bile sallanabilir; hele üzerine oturduğu zemin de tam düz değilse…

Fakat üç ayaklı bir masa, ayaklarının boyu aynı olmasa ve üzerinde durduğu zemin eğri büğrü olsa bile sallanmaz; sapasağlam durur.

İşte bu nedenle bu üç ilkeye dördüncüsü katılacak olursa, dengeyi kurmanın bir başka yolunu bulmak gerekecektir. (Buradaki konumuzla bağlantılı değil ama sırası gelmişken belirtelim: İsterseniz bir yorum niteliğindeki bu değerlendirmeyi mabedin ortasında üç sütun bulunmasıyla da bağdaştırabilirsiniz.)

Dünyadaki tüm mason kuruluşları bakımından geçerli sayılmayışı bir yana, biraz romantik hatta belki öyle olması gerektiğini gösterebilmek bakımından zorlamalı bir görüş… Nitekim günümüzde bu üç temel ilkenin yetersiz kaldığı Görüşünde olanlar da var. «Bunlara ne eklenebilir» diyecek olursanız, bekleyelim bakılalım, belki kitabın sonrasında bu konuda bir açıklama vardır.

Nitekim dünyadaki tüm mason kuruluşları, temel ilkelerini, başka terimler kullanmakta olsalar da bir üçleme oluşturacak biçimde belirtir. Zaten özgürlük, eşitlik ve kardeşlik kavramları da birbirlerinden hayli farklı anlamlara gelecek şekilde değerlendirilip yorumlanabilir.

■ ■ ■

Özellikle Masonluğa karşıt (antimasonik) nitelikli kaynaklarda bu üçleme, ön yargılı olarak ele alınır. 1789 tarihli Büyük Fransız Devrimi'nin sloganıyla özdeşleştirilir. Oysa bu kavramların o devrimde kullanılmış olması, bugün aynı niteliği taşımalarını gerektirmez. Üstelik Masonluktaki bu üçlemenin Büyük Fransız Devrimi'nden 40 yıl kadar önce benimsenerek kullanıldığı belgelenmiştir. Bununla birlikte, bu üçlemeyi o devrimin sloganı haline getiren kişilerin masonlar olduğu da yadsınamaz.

Masonluğa karşıt girişimlerde bulunanlar, bu konuda *«Ha Aliyle Veli ha Veliyle Ali; ikisi de aynı şey.»* der.

Hayır!... Aynı şey değildir. *«Masonluk, bir devrim (ihtilâl) sloganını oluşturan kavramları kendine temel ilke edinmiştir.»* demek ile «Masonluğun temel ilkelerini oluşturan bir üçleme bir devrim sloganı olarak da kullanılmıştır.» demek birbirinden çok farklıdır.

Bu Türkiye'de görülmüş bir suçlama olsa gerek. Batı ülkelerindeki Masonluğa karşıt yazılarda böyle bir saçmalığın yer alması pek olası değil.

Kaldı ki Büyük Fransız Devrimi'nin Masonluk ile olan ilgisi hiç de Masonluğa karşıt girişimlerde bulunanların ileri sürdüğü gibi değildir. Bunu bu kitapta sırası geldiğinde göreceğiz. Elbette bu bağlamda bir de şunu düşünmek gerekir: "Büyük Fransız Devrimi, toplum ve insanlık açısından ne getirmiş ve ne götürmüştür?... İyi mi olmuştur, kötü mü?"

Dahası, bu ilkeler ne salt Masonluğa özgü ne de bu kurumun tekelindedir. Bunları başkaları da kullanabilir. Nitekim kullanmaktadır da...

Avrupa'da ortak para birimine geçilmeden önce, Fransız paralarının üzerinde bu üçleme *(Liberté-Egalité-Fraternité)* yazılıydı. Belki bu olgu Büyük Fransız Devrimi'ne bağlanabilir ama Masonluğa değil.

Masonluğa karşıt olanlar bile sık sık özgürlüğü, eşitliği, kardeşliği savunur. Türkiye'de bazı politik partilerin ileri gelenleri, ikide birde Masonluğu dillerine dolar, kötüleyip durur ama seçim propagandalarını yaparken sokaklara astıkları afişlerde bu ilkelerden dem vurdukları görülür. Zaten 18. yüzyılın özgürlük, eşitlik ve kardeşlik özlemiyle, günümüzün değerlendirmesi çok farklıdır.

ÖZGÜRLÜK

Temel ilkelerin ilk sırasında yer alanı ve en önemlisi özgürlüktür. Öyle önemlidir ki, özgürlük olmayınca diğer ilkelerden söz etmenin âdeta bir anlamı kalmaz.

Özgürlüğü bir yandan bireysel diğer yandan toplumsal olmak üzere iki boyutta ele alabiliriz.

Toplum içinde, bireysel boyutta özgürlük olmadıkça toplumsal boyutta özgürlükten söz edilemez. Bir diğer deyişle, bireylerin özgür olmadığı bir topluma "özgür toplum" denilemez.

Kendini toplumdan soyutlamış bir kişi toplumsal ortamın gereklerinden uzak, dolayısıyla birtakım zorunluluklardan bağışık oluşu nedeniyle özgür olduğunu ileri sürebilir.

Ancak böyle bir kimsenin bireysel özgürlüğünden söz etmek anlamsızdır. Çünkü özgürlüğü bir toplumun var oluşu belirler; öyle bir kişiye olsa olsa "yalnız" denebilir.

Burada sözünü edeceğimiz özgürlük, toplumsal değil bireysel olacak.

Öyle olacak ama bu, masonların toplumların özgürlüğüne karşı ilgisiz kaldığı, kayıtsız olduğu anlamına gelmez. Masonlar, tüm insanlar gibi tüm toplumların da özgürlüğünden yanadır.

■ ■ ■

Özgürlük anlayışı, düşünme ve vicdan özgürlükleriyle başlar, giderek genişler ve nesnel özgürlüklerin tümünü kapsar. (Nesnel özgürlük terimiyle zihniniz karışmasın; bununla ne demek istediğimizi az sonra göreceğiz.)

Özgürlük tutsaklığın karşıtıdır. Karşıtıyla birlikte tanımlanınca daha iyi anlaşılır.

Bir yere kapatılmış ve oradan dışarıya çıkması yasaklanan ya da engellenen, sınırları belli bir çevrede yaşamak zorunda olup istese de başka bir yere gitme olanağı bulunmayan, başkalarınca belirlenmiş olan bir işi istemese de yapmak zorunda tutulan kişi özgür değildir.

Zorla, baskıyla, korkutularak, kandırılarak, boşuna umutlandırılarak, başkalarının yararlandıklarından yoksun edilerek ya da benzeri etkiler altında tutulan bir kişi özgür değildir.

Salt kendini ilgilendiren konularda serbestçe karar verebilme yetisi ya da izni olmayan kişi de özgür değildir. Bunlar, tutsaklık (esaret) olgusunun en basit betimlemeleridir.

Buna karşın gerek doğa yasaları gerekse toplumun ortak kuralları uyarınca, bireysel özgürlüklerin bir başlangıç bir de sona erme noktası vardır. Herhangi bir kişinin özgürlüğü, bir başka kişinin özgürlüğü ile sınırlıdır. Bu bakımdan, özgürlüğünün sınırsız olduğunu ileri süren bir kişi de özgür değil, başkalarının etkisiyle kapılmış olduğu yanılgı ya da tutkularının tutsağıdır.

Kişinin politik, sosyal, ekonomik, konuşma (söz) ve davranış özgürlükleri nesnel özgürlüklerdir. Bu özgürlükler, toplumsal kurallarla sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırma özgürlüğün kısıtlanışı değildir. Çünkü kendi özgürlüğünün değerini veren, buna başkalarının da aynı düzeyde sahip olmalarını engellemeye kalkışmayan bir kişi, bu sınırları kendisi de belirleyebilir.

Bunu beceremeyenler vardır. Bu nedenle toplum, herkes için geçerli olmak üzere özgürlüğün sınırını belirler. Yasa ya da töreler, toplumun buyrultusunu temsil eder.

Bunun gerçek yaşamda öyle olmadığını söyleyebilirsiniz. Haklısınız ama gerçek yaşamda öyle olmayışı, özgürlüğün engellenmesinden ileri gelir.

Başkalarının özgürlüğünü kısıtlayan kişi, kendine daha yüksek düzeyde bir özgürlük sağlamış olduğunu sanabilir. Oysa kendisini birtakım tutku ve çıkarlara tutsak etmekte yani aslında kendi özgürlüğünü yitirmektedir.

Toplumun egemen güçlerine, dinsel dogmalara, kökleşmiş geleneklere ya da yürürlükteki düzeni yıkmayı erek edinenlere körü körüne bağlananlar, ne yapıp edip özgürlüğü olabildiğince sınırlamaya çalışır.

Bu girişimlerde çoğunlukla nesnel özgürlükler hedef alınır ama işe düşünme ve vicdan özgürlüklerinden başlanır. Çünkü nesnel özgürlükleri sınırlamak isteyenler, insanların düşünme ve vicdan özgürlüklerini ortadan kaldırmadıkça her türlü kısıtlamanın geçici olacağını, düşünme ve vicdan özgürlüklerine sahip kimselerin sürekli olarak nesnel özgürlüklerini de elde etme ateşiyle yanıp tutuşacağını, sonunda bir gün buna ulaşacağını pek iyi bilir.

Demek ki düşünme ve vicdan özgürlükleri önceliklidir ama biz konumuzu irdelemeye nesnel özgürlüklerle başlayalım.

Nesnel Özgürlükler

İnsan bazı özgürlüklerine doğuştan sahiptir; bazılarını sonradan kazanır.

Doğuştan sahip olduklarının başında düşünme ve vicdan özgürlüğü gelir.

Kimileri bunları sonradan yitirir. Genellikle bu özgürlükleri başkaları kısıtlar hatta tümüyle yok eder. Bu özgürlükler bir kez yitirildi mi, yine kazanılmaları hem çok zor olur hem de önce buna karşı duran engellerin ortadan kalkması gerekir. Başkalarının düşünme ve vicdan özgürlüğünü engelleyenler ise, aslında daha önce kendi özgürlüğünü yitirmiş olanlardır.

Nesnel özgürlükler ise doğuştan edinilmez; sonradan kazanılır. İnsan bunları toplum içinde ve toplumsal kurallara uyarak, zamanla, deneyimle ve bireysel buyrultusunu kullanarak elde eder.

Özgürlükten söz edildiğinde, öncelikle nesnel özgürlükler akla gelir. Nitekim 19. yüzyıl öncesinin özgürlük anlayışı sadece bunları kapsardı. Düşünme ve vicdan özgürlükleri sorunu öteden beri varsa da özgürlük peşinde olanların açısından hep nesnel olanlardan sonraya kalmıştır. Bunun nedeni de insanların düşünme ve vicdan özgürlüklerine zaten sahip olduklarını sanmasıdır.

Nesnel özgürlüklerin birçok türü vardır ama en önde şunları sayabiliriz:

1. Politik Özgürlük
2. Sosyal Özgürlük
3. Ekonomik Özgürlük
4. Davranış Özgürlüğü
5. Düşünce Özgürlüğü

Toplumbilimciler (sosyologlar) belki bunları başka türlü adlandırır. Ancak adlandırmak çok önemli değil; asıl önemli olan tanımlarının ve açıklamalarının yapılması… Sonra adını ne koyarsanız koyun.

Tarihte, insanların nesnel özgürlüklerinin tümüyle kısıtlanmasıyla, toplumlar âdeta boyunduruk altına alınmıştır. Geniş halk kitlelerini oluşturan insanlar, özgürlüklerinden yoksun tutularak belirli kişi ya da zümrelerin isteklerine uygun, bir tür "güdümlü yaşam" alışkanlığına sokulmuştur. Düşünme özgürlüğü de aslında olmadığından, insanların kafasına ancak böyle bir yaşam tarzıyla mutlu olabilecekleri inancı yerleştirilmiştir.

Öyle ki, insanlar özgürlüklerini elde edebilmelerini sağlayacak girişimlere karşı tutsaklıklarını sürdürenleri korur, kendilerini böyle sıkı bir yaşama bağlayıp sömürenleri destekleyerek onları savunur edilmiştir. Bunda insanların önce bilgisizliğe tutsak edilmesinin, sonra dogmalara sarılmalarının ve kendilerini batıl saplantılardan kurtaramayışlarının büyük etkisi vardır.

Günümüzdeki Masonluğun tarihteki ilk gelişim evreleri sırasında (18. yüzyılda), özgürlük kavramının salt nesnel özgürlükleri nitelemek üzere kullanılmış olmasını bu bakımdan doğal karşılamak gerekir.

■ ■ ■

Bu tür özgürlük anlayışı 19. yüzyılda hayli değişikliğe uğramıştır.

Günümüzde ise nesnel özgürlükler artık her insanın temel haklarından sayılır olmuştur.

Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında, insanlar nesnel özgürlüklerine daha geniş oranda kavuşma olanağını elde etmiştir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin bunda önemli payı vardır.

Fakat insan hakları sadece uluslararası sözleşme ve bildirgelerle sağlanamaz.

Önce toplumsal bilinçlenme gerekir.

21. yüzyıla adım atmış olan dünyamızda, hâlâ totaliter bir rejimle ya da temel gücünü dinsel kurumlardan alarak yönetilen ülkeler vardır. O ülkelerde insanların nesnel özgürlükleri büyük ölçüde kısıtlanmıştır.

Bu nedenle de oralarda mason derneklerinin kurulmasına olanak yoktur.

Güzel bir derleme olmuş. Fakat elbette sizin eleştirinize açıktır.

Şimdi nesnel özgürlüklerin biraz ayrıntısına girelim.

1. Politik Özgürlük:

Kişinin herhangi bir toplum yönetim biçimini, bir politik görüşün yada örgütün ilkelerini dilediğince benimseyebilmesi, toplum yönetiminde yer ve görev alma kapısının kendisine açık tutulmuş olmasıdır.

Diyelim ki toplumda bu özgürlük vardır…

Eğer kişi hiç kimsenin baskı ve zorlaması altında olmadığı halde herhangi bir politik görüşün, kişinin ya da örgütün körü körüne yandaşlığını ederse, bu durum onun aslında politik özgürlüğünün olmadığını gösterir.

Bir de yukarıdakine bakalım:

Şu ya da bu şekilde bir politik güç ve yetki elde etmiş olan kişi, bu güç ya da yetkiyi her ne pahasına olursa olsun sürekli olarak elinde tutma hırsına kapılmışsa, gücünü ya da yetkisini toplumun genel yararları yerine kendisinin ve yakınlarının özel çıkarları için kullanmaya kalkışıyorsa; bu durum, güç ya da yetkiyi kötüye kullanmanın ötesinde, politik özgürlüğün kendi kendine yitirilmesi demektir.

Vay!… Bunun öyle çok örneği görülmüş ve günümüzde de görülmektedir ki.

Acaba bu dediklerimizi Masonluğun kendi içine indirgeyebilir miyiz?

Nitekim soracaksınız: *«Masonluğun içinde yani bir kurum olarak masonik ortamda böyle davranan masonlar yok mu?»*

Ne yazık ki var… Onlara bakarsanız, özgürlük üzerine konuştuklarında mangalda kül bırakmaz ama özellikle yönetim bakımından her şeye egemen olmak ister ve bu yolda ellerinden geleni yaparlar. Bu da özgürlüğün kendi kendine yitirilişi sayılabilir.

Şöyle bir örnek verelim: Bir kişi bir mason kuruluşunun başına geçer. (Bunu öncelikle bir büyük loca olarak düşünebilseniz de tek bir loca boyutuna bile indirgeyebilirsiniz.) Görevini yürütür, süresi dolar, yerine bir başkası seçilir. Önceki, onun üzerinde âdeta baskı kurar. Hep kendi istediklerinin kendi yönlendirmesi doğrultusunda yapılmasını ister. Bunun savaşımını verir, diretir hatta entrika çevirir.

«Böyle masonluk olur mu?» diyebilirsiniz.

Olmaz!... Fakat Masonlukta bile böyle şeyler oluyor. Hem örgütsel boyutta hem loca boyutunda… Kimi masonlar böyle yanlış, olmaması gereken tutumlar edinip, görülmemesi gereken davranışlarda bulunabiliyor.

Masonlukta böyle bir şeyin olabileceğine, yaşanmışlığına inanmadınız mı?

İnanmayın… İyi niyetinizi koruyun.

Dileğimiz ve umudumuz, gelecekte hiç olmaması, geçmişte olan bitenin de unutulmasıdır. Bununla birlikte tarihe geçmiş olduğu için unutulamayan önemli olaylar da vardır. Bunlardan bazılarına sırası geldiğinde değineceğiz.

Güzel bir kurumsal özeleştiri… Ayrıca eleştirilmesine gerek kalmadı.

2. Sosyal Özgürlük:

Kişinin dilediği yaşam tarzını, meslek ya da sanatını, yaşamak ve çalışmak istediği yeri, eşini, uğraşılarını, eğlencelerini ve bunun gibi şeyleri serbestçe seçebilmesi, içinde yaşadığı toplumun her türlü olanağından yararlanabilme hakkının bulunmasıdır.

Diyelim ki, bu özgürlük vardır... Eğer kişi bu özgürlüğün sağladığı zevk ve onurlara tutsak olursa, özgürlüğünü yitirip kendini bu özgürlük ortamındaki tutsaklıklara kaptırmış demektir.

3. Ekonomik Özgürlük:

Kişinin kendisini ve geçim sorumluluğunu taşıdığı (bakmakla yükümlü olduğu) kimseleri çağın gerektirdiği bir düzeyde geçindirmek, temel gereksinmeleri sağlamak üzere sürekli bir kazanç elde edebilecek durumda ya da nitelikte olması, bir diğer deyişle "geçim kaygısını gidermiş" olmasıdır. (Burada sadece bir tanım yapılmakta, ilgili toplumun olası bir ekonomik kriz ya da olağanüstü durumu nedeniyle bunun pratikte gerçekleşememesi göz ardı edilmektedir çünkü böyle bir durum ekonomik zorluk ya da sıkıntı yaratabilir ama özgürlüğe engel değildir.)

Diyelim ki, bu özgürlük vardır... Eğer kişi, kendini her şeyden önce parasal karşılığı olan çıkar ve güçlere değer vermekten alıkoyamazsa, başkalarının geçim pahasına bile olsa daha yüksek kazançlar peşinde koşarsa, toplumun genel ekonomik düzeyine oranla çok yüksek bir mertebede parasal olanakları bulunmasına karşın bunları sadece kendisinin ve yakınlarının yararına saklayarak bencilliğe düşerse, onun gerçekten de ekonomik özgürlüğe sahip olduğu söylenemez. Böyle bir kişi, aslında kendini paranın ve parasal karşılığı olan varlığın tutsağı etmiştir.

4. **Davranış Özgürlüğü:** Kişinin aklına ve buyrultusuna (iradesine) egemen olması, bedensel bir sakatlığı ya da hastalığı, sinirsel ya da ruhsal bir sorunu bulunmadığı sürece istediklerini yapabilmesidir.

   Bunu yanlış kullanıp aslında başkalarının olan şeyleri zorla, gizlice ya da düzenbazlıkla ellerine geçirenlerin davranış özgürlüğü toplumsal yasalarca kısıtlanır ama bu durum özgürlüğün bulunmadığı anlamına gelmez. Yasalar genel özgürlüğün sağlanması amacıyla bireysel özgürlükleri sınırlayabilir. (Bir kişinin hasta ya da sakat oluşu nedeniyle başkalarının yapabildiği bazı hareketleri dilediğince yapamayışı, kavram bakımından farklı bir olgudur.)

   Zaten burada hep yazarın kendi değerlendirme ve yorumlarına özgü, bir bakıma göreli tanım ve açıklamalar yapılmış. Başkaları bunları böyle değil, farklı bir şekilde görüp değerlendirebilir.

   Diyelim ki, bu özgürlük vardır... Eğer kişi tutum ve davranışlarını denetim altına alamıyor, başkalarının hak ve özgürlüklerini kendisi gibi gözetmiyor, onları rahatsız ve huzursuz ediyorsa, ya bu özgürlüğe sahip değildir ya da bunu hak etmiyor demektir.

   Bu bakımdan, korkutulma, umutlandırılma, kandırılma ve benzeri etkenlerle davranışları yönlendirilmiş olanlar, aslında var olup doğru kullanabilecekleri özgürlüğü değerlendiremeyenlerdir.

5. **Düşünce Özgürlüğü:** Kişinin bilgilerini, düşündüklerini eğilimlerini ve görüşlerini açıkça söyleyebilmesi, bunları sadece sözle değil yazarak ve çizerek de anlatabilmesidir. (Sadece konuşarak anlatmak bakımından olunca, buna "söz özgürlüğü" diyebiliriz.).

   Bu birçok toplumun önemli yaralarından biridir ama ona girmeyelim. Diyelim ki bu özgürlük vardır... Eğer kişi bu özgürlüğünü kullanırken başkalarının düşünü ve görüşlerine saygı duymasını ve göstermesini bilmiyor, onları aynı özgürlüğe kendi sahip olduğu düzeyde yaraşır görmüyor, şu ya da bu şekilde engellemeye kalkışıyorsa, bu özgürlüğe sahip olmayı hak etmemiş demektir.

   Bu bağlamda iki ayrı kavramı birbirine karıştırmamalıyız. Burada değinilen özgürlük nesneldir; "düşünme özgürlüğü" değil, düşünülenlerin başkalarına aktarılması özgürlüğüdür. Diğerine az sonra geleceğiz.

■ ■ ■

Masonlukta nesnel özgürlükler, hemen hemen yukarıda özetlendiği gibi görülür ve tümü savunulur. Ancak düşünme ve vicdan özgürlüğü daha önemli sayılır.

Çünkü nesnel özgürlüklerin hiçbir kısıtlama altına alınmadığı bir toplumda bile birey, aslında doğuştan sahip olduğu düşünme ve vicdan özgürlüğünü yitirmeye yöneltilebilir ya da dış etkiler olmaksızın kendi kendine yitirebilir. Düşünme ve vicdan özgürlüğünün yeterince yaygın olmadığı ya da olasıya kısıtlandığı bir toplumda ise, nesnel özgürlüklerin de tümü tehlikededir. Bireyin buna karşı koyulabilmesi için, önce doğuştan sahip olduğu bu değerlerini koruma bilincini edinmesi gerekir.

Sanki "bilincini edinmek" yerine eski terimle "idrak etmek" denilse daha iyi.

Düşünme Özgürlüğü

Önce birbirine bağlı iki kavramı tanımlamak gerekiyor:

a) **Düşünme Özgürlüğü:** Bir insanın hiçbir etki ve baskı altında olmaksızın, kendi istem ve buyrultusuyla herhangi bir konuda serbestçe düşünebilmesi, değerlendirme ve karşılaştırma yapabilmesi, herhangi bir konuda kendi yargı ve görüşlerini oluşturabilmesidir. (Eski dilde: Tefekkür hürriyeti)

b) **Özgür Düşünce:** Bir insanın düşünme özgürlüğünü kullanarak yaptığı düşünsel üretimdir. (Eski dilde: Hür fikir)

İnsanın istediğini düşünmekten alıkonulamayacağı sanılır. Düşünme özgürlüğü bu nedenle basit ve açık görünür. Oysa insan, aslında doğuştan sahip olduğu bu özgürlüğü pek kısa bir süre içinde elinden kaçırabilir. Çevresindeki peşin yargıların, inançların, dogmaların, korkuların, umutların, heyecanların etkisi altında kalır. Bunlara kapıldığında, düşünme özgürlüğünü, özgür düşünce üretme yeteneğini yitirebilir.

Düşünme özgürlüğünün yitirilmesi, kişinin özgür yaşamdaki çöküntüsüdür. Onu yeniden elde edebilmesi için ise, kendisine ne yasalar ne kurallar ne de iyi niyetli baskılar yardımcı olabilir. Zorluğuna karşın belki yeniden kazanabilir. Fakat bunu ancak kendisi gerçekleştirebilir.

Yardımcı olunamaz mı acaba? Hele konu Masonluk olunca, masonlar arasındaki iletişim ve dayanışma bu bağlamda işe yaramaz mı? Bu biraz şu simgesel olarak "hamtaşın yontulması" işine benziyor.

Düşünme özgürlüğü olmayınca düşünce özgürlüğünün de anlamı kalmaz.

Tarih boyunca her dönemde toplumlarda düşünme özgürlüğünün engellenmesi için çaba harcanmıştır. Bunun en başta gelen nedeni, bu özgürlüğün kişiye özgü olarak kalmaması, düşünce özgürlüğünü kullanmaya yönelmesi, yeni görüş ve öneriler getirmesi, bunların ise toplumda kökleşmiş inançları sarsıp yürürlükteki düzeni bozacağından korkulmasıdır.

Egemenlerin egemenlğinin ortadan kalkmasında çekinilmesi de eklenebilir.

Daha önce belirtmiştik ama önemli olduğu için yineleyelim:

İnsanların düşünme özgürlüğünü engellemeye çalışanların yaptığı ilk iş, nesnel nitelikli düşünce özgürlüğünü ortadan kaldırmak, özgür düşüncelerin topluma yansımasını önlemektir. İkinci aşama, bireyin özgürce düşünememesini, sadece önceden belirlenmiş birtakım kalıplara göre düşünmesini hatta olanaklıysa hiç düşünmemesini, yalnızca kendisine söylenenleri olduğu gibi kabul etmesini sağlamaktır.

Bunun için özgür düşüncenin karşısına "dogmalar" ve "batıl inançlar" çıkarılır. İstenilenlerin benimsenmesi sağlanır.

Düşünme özgürlüğünün ürünü olan özgür düşüncenin ne olduğunu daha iyi kavrayabilmek için, önce ona karşıt bu iki kavramı tanımlayıp kısaca açıklayalım.

Dogma

Doğruluğu tartışmasız bir biçimde kabul edilen, her türlü eleştirinin dışında ve üstünde tutulan, kesin ve değişmez sayılan görüş ya da düşünce bir dogmadır.

Kimileri "doğma" diyor. Bu yanlıştan sakının. Çünkü bu sözcüğün "doğ" mastarı ile bağlantısı yok; Batı dillerindeki sözcükten dönüştürme.

Dogma, genellikle dinlerin "saltık gerçek" *(mutlak gerçek)* olarak ileri sürdüğü, hiçbir inceleme ya da araştırma yapmaksızın (bunu gerektirmeyen hatta tersini gerektiren), akıl süzgecinden geçirmeksizin (buna da gerek duymayan, çelişkili olursa akıl verilerini yadsıyan) başka türlü olasılıkları göz ardı edip olduğunca inanılmasını istedikleri dinsel ilkeleri niteler.

Fakat dogmanın sadece dine ve dinsel inançlara özgü olmadığını bilmeliyiz. Örneğin bilim bir bakıma dogmanın karşısındadır, dogmayı çürütür ama bilimsel bulgu ve yargılar kesin, değişmez, tartışılamaz, eleştirilemez olarak nitelenirse, onlar da birer dogma olur.

İşte bu çok önemli… "Bir dogmaya karşı bir başka doğmak yaratmak"…

İnsanın kendini dogmalara kapılmaya karşı kullanabileceği çok önemli ve değerli bir yeteneği vardır: Akıl.

İnsanın akıl kullanma yeteneği doğuştan gelmedir. Fakat çoğu insan bu yeteneğini kullanmak bakımından pek tembeldir. Bu zahmete katlanmayı, kafa yormayı istemez. Nedenlerini araştırmaksızın, en kolay anlaşılabilene inanarak onu benimsemeye eğilimlidir.

"Düşünmek, enerji harcamayı gerektirir." diyen var.

Bundan ötürü, dogmalar geniş halk kitlelerinde çok rahat geçerlilik alanı bulur.

Evrensel gerçekleri merak eden, bunlara ilişkin birçok sorusu olan ama bunları araştırıp bulmak için kendini zora sokmaktan kaçınan insan, hazır kalıplar halinde sunulan dogmalarda tüm sorularının yanıtını bulduğu kanısına kapılır. Böylece gerçeğe vardığını sanıp mutlu olur. Dogmalarına hiç söz ettirmez çünkü bunlar eleştirilip çürütülürse, erişmiş olduğu mutluluğu elinden kaçıracağından korkar.

Bu durum, düşünme özgürlüğünün sahte bir mutluluk uğruna terk edilmesidir. Aslında dogmalar hiçbir zaman insana gerçek ve sürekli olarak mutluluk sağlayamamıştır.

Dogmalara kapılmış olan insan yanılgılarının farkına varacak olursa, âdeta tüm dünyası yıkılır. Neye inanıp neye inanmayacağını bilemez bir duruma düşer, bocalar, şaşkına döner. Bundan ötürü bunalıma bile girebilir.

Her bir gerçeğin bulunuşu, onu bulan kimseye o an için mutluluk verebilir. Fakat bu geçicidir çünkü bulunan her gerçek, araştırılarak bulunması gereken daha çok sayıda gerçek olduğuna işaret eder. İşte bu insanın hayli çekindiği bir tehlikedir; sonuna varamayacaktır. Dogma onun imdadına yetişir.

Bilimsel yöntemle (bilimsellikle) ve aklını kullanarak gerçekleri araştırmakta olan kişi, bu doğrultudaki uğraşısını sürdürdükçe mutluluğa erişemeyecektir. Bunu bilmeli, bilinçli bir şekilde kavramalıdır. Fakat bu bilinçli kavrayış, gerçekleri araştırmayı bir yana bırakıp, onların yerine dogmaları benimsemeyi haklıçıkarmaz. Çünkü böyle bir durağanlık, olsa olsa evrimsel doğrultudaki gelişmenin bireysel boyutta sona ermesidir.

■ ■ ■

Dogmalar, insanların birbirlerine düşman kesilip saldırmalarına da yol açar. Bunun nedeni ise herhangi bir konu ya da alanda tek bir dogma olmayışı, çeşitli dogmalar arasında çelişkilerin hatta karşıtlıkların bulunmasıdır.

İnandıkları ve savundukları dogmaları uyuşmayan insanlar birbirlerine kin duyar hatta düşman kesilir. Kendi dogmalarını koruyabilmek, diğerlerine üstün kılmak için kendilerininkine karşıt dogmalarla savaşıma değil, diğerlerine inananlarla çatışmaya girişirler.

İnsanların bu yoldaki savaşı, bilimsel bilgilere ve akıl verilerine karşı yürüttükleri direnmeden çok daha sert, çok daha zorludur. Böylece dogmalar, barış ve esenliğe de engel olur.

Bu ilkelliktir. Tarih öncesi çağların mitlerinde anlatıldığı gibi, tanrıların birbirleri arasındaki çatışmaya insanların da katılıp kendi tanrılarının zaferi uğruna ötekilerle savaşmalarına benzer.

Batıl Nitelikli İnanç

Batıl, aklın kabul etmediği ve gerçekle ilgisi bulunmayan bir kör saplantıdır. Bu nedenle "kör inanç" ya da "boş inanç" olarak da anılır. Nitekim birçok dinin dogması uyarınca, diğer dinlerin hepsi batıldır. Bu inançta tolerans yokluğu açıkça bellidir. Zaten dogma toleransa da hiç yüz vermez.

Batıl, en az iki olgu arasında varsayımsal bağlantıyla oluşturulur. Bu bağlantının açıklaması yapılmaz; neden öyle olduğu söylenmez. Aslında bir bağlantı olsa bile bunun akıl yoluyla ve bilimsel verilerin ışığında açıklanabileceği yadsınır. Dolayısıyla batıl, bilim dışı bir kurgu ve akıl dışı bir inanıştır.

Batılın kökeninde bilgisizlik (cehalet) yatar. Ancak batıl salt bilgisizlikten doğmaz. Güçsüzlük ve güvensizlikten kaynaklanan korku, batılın doğabilmesi için en elverişli ortamı yaratır. Aklını kullanamayan bilgisiz insan, kolay inanabileceği bir dayanak arar. Kendisini birtakım alışkanlık ve umutlara tutsak eder.

Tüm bunlara karşın şunu da eklemek gerekir: Batıl denilen inançların bazılarının temelinde unutulmuş bir gözlem ve deneyim, yitirilmiş bir özgün bilgi vardır. Bilimsel yöntemle sınamaya vurulduğunda doğrulukları kanıtlanabilir; bağlantıyı kuran ve aslında var olan doğa yasasının işleyişi görülebilir. Eksik olan, bilim insanlarının ve akıllı düşünürlerin günümüze dek bunlarla ilgilenmemiş ya da bunları ilgilenmeye değer bulmamış olmalarıdır. Kim bilir belki de bu konuda bilimsel ya da akılcı açıklama yapılmasının sonucunda kendi dogmalaştırmış oldukları birikimlerinin sarsılmasından çekinmişlerdir.

Buna bir örnek olarak gerçek göztaşından (doğal bakır sülfat) yapılmış küresel biçimli boncuk kullanımı belirtilebilirdi. Halk dilinde "nazar" denilen olgunun aslında bilimsel açıklaması da yapılmıştır. Fakat bunun uyduruklarının kullanımı batıl sayılabilir çünkü gösterişten başka hiçbir işe yaramaz.

■ ■ ■

Batılın artması, halkın bilgisizlik ve bağımlılığından yararlanan çevrelerin işine gelir. Bir toplumda bu tür inançlar ne kadar yaygın olursa, aklını olumsuz yönde kullanan bir kişinin egemenlik elde edip, insanları bireysel tutku ve çıkarları uğruna kullanması o ölçüde kolaylaşır.

Tarihte bu durum, toplumun genel yararını umursamaksızın kişisel ve zümresel çıkarlarını gözetenlerin işine çok yaramıştır. Özgürlüğü sadece kendilerine yaraşır görenler, toplumu böyle inançlara yani düşünce tutsaklığına gömmek için ellerinden geleni yapmıştır. Türlü baskılarla ve batıl türünden inançların yaygın kılınmasına yönelik aldatıcı oyunlarla düşünme özgürlüğünü ortadan kaldırmak isteyenler, bilimsel akıl kullanarak ilerlemeyi, dolayısıyla insanlığın evrimini gecikmeye uğratmıştır.

Bu yolda birçok değerli ve onurlu insanın yapıtlarına hatta canına kıyılmıştır. Öyle kahramanların birçoğunun adını biliyorsunuz; saymak gerekmez. Her şeye karşın sonunda bilim ve akıl daha baskın çıkmıştır. İlerleme ve evrim ertelenmiş ama durdurulamamıştır.

Doğru ama tarihsel örnekleri verilse (Sokrates, Nicolaus Copernicus, Galileo Galilei, Giordiano Bruno gibi) daha iyi olurdu.

Masonlukta Öneriler

Masonlukta, bazısı ilgili ritüellerde bazısı masonların yapmış olduğu bireysel değerlendirme çalışmalarında olmak üzere şöyle öneriler görürüz:

- Her kim olursa olsun, başka birinin her dediğini, kendi akıl süzgecinizden geçirmeksizin onaylamayın. Hemen inanmayın, benimsemeyin. Aklınıza yatıyorsa, doğru olabileceği kanısına vardığınız düşünüleri bir kez daha kuşku ile karşılayın ama sakın bir ön yargı ile yadsımayın.

  Bunlara benim ekleme ve dediklerim de dahil olmalı.

- Araştırma, görüşme ve tartışmalarınızda, bilgilerinizin, buna dayanan görüşlerinizin ve kanılarınızın kesinlikle doğru ve değişmez olduğunda diretmekten sakının. Yanılgıya düşmüş olabileceğinizi düşünün. Kendinizi, bilmediğiniz bir şeyi biliyormuş gibi göstermeyin. Bilmediğiniz bir konuda görüş oluşturmaya kalkışmayın. Bilmediğinizi kendinize itiraf edin ve başkalarına söylemekten de çekinmeyin.

- Noksanlıklarınızı bulmaya, bunları giderip yanlışlarınızı gidermeye çalışın. Birçok yanlış ve noksanınız olduğu için üzülmeyin; bundan ötürü kendinizi suçlamayın. Bilmediğinizi yüzünüze vuranlara karşı ters tepki göstermeyin. Eleştiriyi gönülden kabul edin ve yararlanmaya çalışın. Bunlar sizi küçültmez; aksine onurunuza sahip çıkmanızı sağlar.

  Burada masonlara da seslenildiği görülüyor, Masonluğa girerken onurlarını korumaya söz verdikleri için…

- Kendinizi sizden daha güçlü olan birtakım buyrultulardan bağımsız olarak düşünmekten, kendinizce karşılaştırma ve değerlendirme yapmaktan geri bırakmayın. Doğayı ve toplumu daha iyi anlayıp, evrendeki varlık nedeninizi gerek bireysel boyuttaki gerekse toplumdaki yerinizi ve görevlerinizi (yükümlülüklerinizi) anlamaya ve içselleştirmeye çalışın. Sırf biyolojik yaşamını sürdüren bir canlı nesne olarak kalmakla yetinmeyin.

  İnsanın toplumdaki yeri ve görevleri… Bu da önemli bir nokta.

- Başkalarının düşünce, tutum ve davranışlarını yargılamadan önce bunların kaynaklarını ve nedenlerini de anlamaya çalışın. Herkesin ille de sizin gibi düşünmesini beklemeyin ve istemeyin. Hatta daha da ileri giderek önce kendinizi yargılayın.

- Henüz bilim ve akıl yoluyla tam olarak anlaşılamamış, bilinemeyen ve açıklanamayan konulardaki sorularınızın yanıtlarını dogmalarda aramayın. Bilimin ve aklın, hemen bugün olmasa da gelecekte bir gün size bu olanağı sağlayacağına güvenin.

- İnsan için bulunabilecek hiçbir gerçek kalmamış olduğuna kanmayın. Geçmişte böyle yanılgılara düşülmüş olduğunu aklınızdan çıkarmayın. Bu yolda elde edilen çağdaş bulguları da göz ardı etmeyin. Bilin ki evrenin ve insanın bugüne kadar bulunabilmiş olan gerçekleri, henüz bulunmamış ve bulunmayı bekleyenlerin pek azıdır.

- Doğanın ve insanın gizemlerinin şimdiye dek insanlarca çözülebileceği kadar çözülmüş olduğuna, insanın akıl yeteneğinin burada son bulduğuna, bundan ötesinin bilinemeyeceğine ve bulunamayacağına kanmayın. Hep sorgulayın, inceleyin ve araştırın.

- Başkalarının düşünme özgürlüğünü ve düşündüklerini anlatıp aktarmalarını kısıtlamaya ya da ortadan kaldırmaya kalkışmayın. Onlara istediklerini düşünüp, düşündüklerini başkalarına da anlatma ve aktarma hakkını tanıyın. Bu bağlamda sizi engellemeye kalkışmış olanlar, sizi kendi çıkar ve emellerine âlet ederek özgürlüğünüzü çalmak isteyenlerdir. Onlara şiddetle karşıdurun ve kendinizi de onların durumuna sokmaktan sakının.

Vicdan Özgürlüğü

Türk Dil Kurumu, Türkçede vicdan yerine "bulunç" sözcüğünü önermişti ama bu pek tutmadı. Nitekim yıllarca o kurumun üyeliğinde bulunmuş olan Orhan Hançerlioğlu, önerilen bir sözcük ya da terimin halk tarafından benimsenmemesi ya da yanlış benimsenmesi ve bunun yaygınlaşması durumunda yapılabilecek bir şey olmayıp, önerinin sözlüklerde yer almaktan ileri gidemeyeceğini belirtmiştir.

Bu nedenle burada "vicdan" sözcüğünü kullanmayı sürdürelim. Ancak bunun özgürlüğüne gelmeden önce sözlük anlamına bir göz atalım. Belki bu sözcüğü bile yanlış bir anlamda kullanıyoruzdur; doğrusunu bilelim.

Aşağı yukarı şöyle deniyor: Vicdan, kişinin kendi tutumu, istemleri ve davranışları üzerine belirlediği ahlâki değer yargılarının bütünüdür. Hani yoksullara ve sıkıntı çekenlere acıyan kimselere "vicdanlı", gaddarlara "vicdansız" deriz ya... Aslında yapılan tanıma bakılırsa, bir kavram olarak vicdan, böyle içten gelen bir duygu ya da zorlamayla yaratılan bir tutum olmanın çok ötesindedir.

Vicdan özgürlüğüne gelince...

Çoğu yerde bu terimin "insanın istediği dini seçmekteki serbestliği" olarak tanımlandığını görebilirsiniz. Ancak bu oldukça dar bir görüş açısından yapılmış bir değerlendirmedir. Masonluğun bir diğer ilkesi olması gereken laiklik bile değildir. Olsa olsa seküler bir anlayıştır. (Burada laiklik ve sekülerlik arasındaki farka girmeyelim; bunu birçok kaynakta bulabilirsiniz.)

"Masonluğun bir diğer ilkesi olması gereken…" Demek ki Masonluğun ilkeleri belirtilmiş olanlarla sınırlı değil. Henüz "töresel" denilen ilkelere gelmedik ama laiklik töresel değildir ki…

Vicdan özgürlüğünün daha geniş kapsamlı bir tanımını yapabiliriz:

> ***"İnsanın, inançlarında ve benimseyişlerinde birtakım koşul ve sınırlandırmalardan bağımsız, kendi vicdanından başka hiçbir güce hesap vermek zorunda olmayışı ve kendini böyle bir zorunluluk altında tutmayışı."***

Bu özgürlük, her tür yasa ve gücün hem dışında hem üstündedir. Öyle ki, bireyi, başkalarının inanç ve benimseyişlerini kabullenmek zorunda kalmaktan korumakla kalmaz; kendi inançlarını ve benimseyişlerini başkalarına zorla kabul ettirme girişiminden sakınmaya da yöneltir. Böylece bireyi, kendisininkinden başka inançları ve benimseyişleri hor görmekten ve o inanç ya da benimseyişte olanlara karşı saldırıda hatta kötülemede bulunma eğiliminden de uzak tutar.

İnançlarını ve benimseyişlerini düşünerek, akıl süzgecinden geçirerek, anlayarak, bilerek, farkındalıkla oluşturan insan, -vardığı kanı ya da sonuç her ne ve her nasıl olursa olsun- vicdan özgürlüğüne sahip kişidir. Başkalarınca uygun ve doğru bulunan, benimsenen hatta toplumunda yer etmiş olan değer yargılarına körü körüne bağlı kalmaz; kendi vicdanının özgür yargılarıyla davranır.

İşte size bir diğer kavram: Farkındalık… Son zamanlarda hayli sık kullanılıyor. Fakat burada bunun bir açıklaması verilmemiş. Çeşitli tanımları var. Hepsi de aşağı yukarı aynı şeye gelir. Biri şöyle: Kişinin çevresinde gelişen olayları bilme, algılama ve duyumsama becerisi…

■ ■ ■

Kimileri, içtenlikle inanmadıklarını başkalarının zoru ya da etkisiyle inanmış gibi görünür hatta savunur. Bu apaçık ikiyüzlülüktür, onursuzluktur. Üstelik bunu salt çıkarları için yapan, başkalarının inançlarına âdeta birer paralı nefer gibi hizmet edenler de vardır.

Kimisi de gelecekte hatta ölümünden sonra "öteki dünya"da kazanacağını sandığı ödüller uğruna kendisine benimsettirilen inançlara kapılır.

Onlara ne demeli bilmem; adını siz koyun. Belki "zavallı" oldukları söylenebilir ama siz bunu çok hafif bulabilirsiniz.

Bir de sırf beğenmediğinden ya da güvenerek uydusu olduğu başka kimselerce beğenilmeyen inançlara karşı çıkanlar vardır. Bu karşı çıkışlar çoğu kez hiç de uygarca değildir; beğenilmeyen inançları olanlara karşı yıpratıcı hatta cana kıyıcı boyuta varan saldırılara dönüşür. Öyle kişiler ya bilgisizliklerinden yararlanılarak aldatılmış, ya bağnazlığın bataklığından kendini kurtaramamış ya da vicdanlarını satarak kazandıklarıyla birtakım geçici çıkarlara, sahte bir mutluluğa ulaşmaya çalışan kölelerdir.

■ ■ ■

Vicdan özgürlüğü, kesinlikle dinsizlik ya da dine karşıtlık değildir.

Bu özgürlüğe sahip bir kişi, belirli bir dinin inançlısı hatta sıkı bir dindar olabilir. Ancak o dinin inançlılarının çoğunluğundan bir farkı vardır: Bunlara boyun eğmek gerektiğinden ötürü, başkaları böyle istediğinden ya da inançlı (iman sahibi) gibi görünmüş olmak amacıyla değil, akıl ve vicdanı böylesini uygun bulduğu için inanır.

Öteki türlüsü resmen göstermecedir, kandırmacadır, yalancılıktır, dalkavukluktur, yalakalıktır, art niyetliliktir, açıkça onursuzluktur.

Bu nedenle masonlara önce vicdan özgürlüğüne sahip olmaları, sonra çevrelerinde bu özgürlüğü savunup yaygınlaştırmaya çalışmaları önerilmektedir.

Bu sadece bir öneridir; benimsemeyenler uymayabilir.

Ancak uyulmasa da başkalarının inançlarına karışılmamalıdır; farklı inanışları olduğu için kötülenmemelidirler. Bir masona böylesi yakışır.

Masonlara öğüt de var. Uyulursa ne âlâ! Birçok uymayan olduğu biliniyor.

Bağnazlık

Bu başlık ile birlikte Masonluk açısından belki de en önemli sayılan, üzerinde titizlikle durulması gereken bir konuya geldik…

Bağnazlık nedir?... Nasıl tanımlayabiliriz?

Herkes farklı bir tanım yapar ama bu kitabın yazarı olarak ben şöyle derim:

> ***Bir inancı, bir ülküyü, bir geleneği, bir göreneği, bir töreyi, bir ilkeyi, bir bilgiyi, bir düşünüyü, bir yorumu körü körüne ve aşırı ölçüdeinatla savunmak, ondan başkasını ya da farklı türlüsünü benimseyebilme eğilimini kesinlikle gösterememek.***

Eskiden buna **"taassup"** denirdi. Bir yerde taassup sözcüğüne rastlarsanız, bu bağnazlık ile eş anlamlıdır. Bağnaz kişinin yani bağnazlık edenin ve böyle bir tutumu olanın eski dildeki karşılığı da "mutaasıp"tır.

Bağnazlık, kendini özellikle dinsel inanç alanında gösterir ama bununla sınırlı değildir. Toplumsal yaşamın her alanında, politikada, ekonomide, meslek ve işte, sosyal ilişkilerde hatta bilim ve sanatta bile bağnazca tutum ve davranışlar ile karşılaşılabilir.

Bağnazlık, gelişime, değişime, yenileşmeye, evrime karşıdır. Olanı olduğu gibi korumayı öngörür ama **tutuculuk** (muhafazakârlık) ile özdeş ya da eş anlamlı değildir.

Tutuculukta da olanı olduğu gibi koruma ve sürdürme eğilimi vardır; geçmişin deneyimleri ve bilgi birikimi üzerine kuruludur. Değişim önerileri kuşkuyla karşılanır, beğenilmez ama eleştiriye açıktır.

Bağnazlık ise eleştiriye, herhangi bir karşıt görüşe hiç dayanamaz. Tutuculuğu aşırılığa götürür; toleransı sıfırlar. Savunmaya saldırı ile geçer.

Bağnazlıkta akıl kullanmak, olayları ve gerçekleri bilgelikle değerlendirmek noksanı belirgindir. Bunun yapılamayışının nedeni, bağnaz kişinin tutumunun birtakım peşin ve değişmez "doğru ve yanlış" ya da "iyi ve kötü" yargıları üzerine oturtulmuş olmasıdır. Kökeninde, korku, yeteneksizlik, beceriksizlik, güvensizlik ya da bunların bencillik ile olan karışımı vardır.

Bağnazlık özgür düşüncenin tam karşıtıdır. Bu bakımdan dogma ile sıkı sıkıya bağdaşır. ***"Her koşul altında dogmayı koruma, yüceltme ve savunma; dogma karşıtlarına da saldırma"*** biçiminde de tanımlanabilir.

Bağnaz insan, bir gün tutumunun yanlış olduğunun bilincine varsa bile kendini bundan kurtaramaz. İnançları ve alışkanlıklarıyla kaynaşamayacak her yeni düşünü ya da öneri, kafa yapısını baştan sona değiştirmeyi gerektirir. Bağnaz kişi bunu hiç istemez. Bağnazca tutumu dinsel alanda ise vicdan özgürlüğünün kullanılmasından da çok rahatsız olur. Kendi bilgi ve inançlarının doğruluğuna herhangi bir kuşku konduran düşünülere düşmandır.

[Bu konuda burada yazılanların ötesinde daha geniş bilgi edinmek isteyenler için önerilebilecek çok güzel bir başvuru kaynağı var. Yalçın Kaya'nın dört kitaptan oluşan ***"Batı'nın İki Yüzü (Bağnazlık ve Tolerans)"*** adlı yapıtı…]

Masonluktaki Tutum

Masonlukta vicdan özgürlüğünü savunulur. Ancak bu savunma masonların kendi içindeki çalışmalarında birtakım yasaklar (engeller) konmasını gerektirmiştir.

Bu söz üzerine *«Temel ilkelerinden ilki ve en önemlisi özgürlük olan Masonlukta, yasaklardan ve engellerden söz edilebilir mi? Bu açıkça bir çelişki olmaz mı?»* diye itirazda bulunabilirsiniz.

Masonluğun öğretiminin kapsamında kardeşler için çok önemli sayılabilecek bir diğer öneri de sabırlı olmaktır. Karşı çıkmadan, itirazda bulunmadan önce hele biraz durun; bunun gerekçesini izleyin. Anlatımın sonuna kadar bekleyin. Belki aklınızla yatkın bulur, onaylarsınız. Olmazsa, karşı çıkışınızı bu kez siz gerekçenizi de belirterek ortaya koyarsınız.

«Bu yasağın ya da engellemenin kapsamı nedir?» diye sorarsanız, konuya daha kolay bir giriş yapılabilir.

Loca toplantılarında belirli inanç sistemlerinin yüceltilip yükseltilmesi, buna karşılık diğerlerinin küçük görülüp yıpratılması yasaklanmıştır.

Şimdi de *«Bu yasağın gerekçesi nedir?»* diye sorabilirsiniz. Bilmiyorsanız, bu çok haklı, üstelik gerekli bir sorudur.

Bu yasaklama özgürlüğün kısıtlanması değil, aksine özgürlüğü korumanın bir gereğidir. Masonlar arasındaki olası çekişmeleri baştan gidermeye yönelik bir önlem olduğu da söylenebilir.

Vicdan özgürlüğü bakımından Masonlukta yer yer birtakım uyuşmazlıklar bulunduğu görülür. Mason kuruluşları, en çok bu konuda birbirlerinden ayrılır. Aslında hepsi genel olarak vicdan özgürlüğünden yanadır ama "masonlar" söz konusu olduğunda yaklaşımları farklıdır.

Bu bağlamda üç ayrı ve birbiriyle çelişki tutumdan söz edebiliriz. Evet, yanlış yazılmış değil; mason kuruluşları arasında üç ayrı ve birbirleriyle çelişkili tutum var. Olmaması beklenir, tarihte olmuşsa da günümüzün ortamında giderilmesi istenir. Ancak ne yazık ki oluşmuş ve henüz giderilememiştir. Bu sizi şaşkınlığa uğratabilirse de ne yazık ki gerçektir.

A) Masonların vicdan özgürlüğüne belli bir alt sınır getirilmiştir. Masonluğa alınacak kimselerin, dolayısıyla her masonun, önce belirli nitelikteki bir tanrı inancını benimsemiş olması zorunlu tutulur. İnsanlar arasındaki birlik ve bütünlüğün ancak "belirli bir tanrı inancı" üzerinde uyuşma sağlanarak gerçekleştirilebileceği öngörülmektedir. Bu tutumun ve gerekli görüşün ötesinde dinler ve inançlar arasında ayırım güdülmemesi gerektiği savunulur.

B) Vicdan özgürlüğü konusunda sınırsız bir tolerans söz konusudur. İnsanın, başka inanç ve benimseyişlerinde olduğu gibi dinsel inançlarında da hiçbir koşul ve sınırlamaya bağlı tutulamayacağı, tutulmaması gerektiği ileri sürülür. Dinsel inançlara karşı çıkılmaz ama belirli inançların öncelikli ya da üstün sayılışı hiç uygun bulunmaz. Bu tür tutumların, insanları ayırıp bölmekten, insanlar arasındaki birlik ve bütünlüğün sağlanmasını engellemekten, en azından bunu geciktirmekten başka bir işe yaramadığı benimsenir.

C) Masonluktaki çalışma alanı dinsel inançların tümüyle dışında ve üstünde tutulur; en azından bunun sağlanmasına uğraşılır. Bunun için, Masonluğun dinsel inançlarla hiçbir biçimde ve kapsamda ilgilenmemesi, Masonlukta sözü edilen insanlık ülküsünün dinsel inançlardan tümüyle soyutlanması gerektiği ileri sürülür.

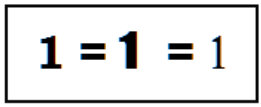
Mason kuruluşlarının bu farklı yaklaşımları bir yana bırakılacak olursa; genel olarak Masonlukta bireysel özgürlüklerin olabildiğince gözetildiği söylenebilir.

Nitekim masonlar da bu bağlamda pek duyarlı ve özenlidir; önce kendileri için ama sadece kendileriyle kalmayıp tüm insanlar için…

Bir bakıma hayli önce yapılmış bir eleştiriye geldik… O da şu "tüm insanlar için" sözünde ortaya çıkıyor. Bu bağlamda yaptıkları bir şey yok ki… Kendi içlerinde bile bunu sağlayabilmiş değiller.

EŞİTLİK

Burada sözünü edeceğimiz eşitlik, herhangi belli bir sayının nasıl yazılırsa yazılsın ötekine eşit oluşu gibi, bireylerin toplum içindeki sosyal ve tüzel eşitliğidir.

İnsanların eşitliğinden söz edildiğinde, bu kavram, birbiriyle çelişen değişik biçimlerde tanımlanabilmektedir. Bunun nedeni, önceden belirlenmiş amaç ve görüş şekli ya da konuya bakış açısıdır.

Dolayısıyla "eşitlik" kavramının Masonlukta yapılan tanımı, başka tanımlarla uyum içinde olmayabilir. Buna kısaca ***"bir insanın bir diğer insan ile aynı düzeyde sayılıp, aynı haklara sahip olması"*** denebilir.

Masonluktaki bu tanım, *"insanların her bakımdan birbirleriyle eşit olması"* anlamını taşımaz. Öyle bir anlayış ancak bazı siyasal öğretilerde *(doktrinlerde)* görülebilir.

Masonluktaki anlayış ise, insanlar arasında her türlü farklarından ötürü ayırım ya da ayrıcalık güdülmemesi, her insana "insan" olduğu için eş ölçüde değer verilmesi ve hak tanınması anlamını taşır.

İyi ama günümüzün en uygar sayılan ülkelerinin bazılarında bile bu sağlanamıyor.

İnsanlar arasında ayırım ve ayrıcalık güdülmesine neden olmaması gereken bireysel ya da toplumsal farkların en önemlileri şunlardır: Ulus, zümre, ırk, soy, aile, din, mezhep, inanç, dil, cinsiyet, sosyal sınıf, ekonomik düzey, gelenek, töre, bilgi düzeyi, yetenek ve beceri…

Herhangi bir yerde "eşitlik" kavramının üzerinde özenle duruluşu ve insanların eşitliğinin savunularak bunun sağlanmasına çalışılması, "eşitsizlik olgusu"nun varlığını gösterir. Eşitliğin sağlanması ise yalnızca benimsenmesiyle, eşitlikten yana olmayla gerçekleştirilemez; eşitliğe karşı çıkan, eşitliği bozan ya da bunu yozlaştıranlarla savaşımı da gerektirir.

Ne garip değil mi?... Masonların yumuşak huylu, anlayışlı, geçimli, özverili, tatlı dilli olmaları gerektiğini söyler dururuz. Fakat temel ilkeler söz konusu olduğunda, savaşım (mücadele) öneriliyor.

Masonların yumuşak huylu ve tatlı dilli olduğunu kim söyledi acaba? Elbette öyleleri vardır ama hepsi değil.

■ ■ ■

Tarih boyunca eşitlik, genellikle "her bireyin kendi niteliklerine uygun varlık ve olanakları kendisine sağlamak ölçüsü" diye alınmıştır.

Bu tutum, insanları çeşitli sınıf ve zümrelere bölmek, bu sınıf ve zümrelerin kendi içlerinde ayrı ayrı eşitliklerini gözetmek ile özdeştir. Örneğin zenginlerin ancak zenginlerle eşit, soyluların ancak soylularla eşit sayılması gibi...

Dolayısıyla böyle bir tutum, sadece insanlar arasında önceden de var olan eşitsizliğin güçlenmesine yaramıştır. Bunun nedeni de eşitliğin nasıl olacağını belirleyenlerin aslında eşitlikten yana olmayışıdır.

Zaten belki asıl sorun da burada.

Eşitlik ilkeleri saptanırken, sosyal ve ekonomik görüşler öncelikli tutulmuştur. Toplumda ayrıcalıklı kişiler ile sıradan halkın sosyal ve ekonomik düzeyleri öteden beri çok farklı olduğu için, aynı hak ve olanaklardan yararlanamayacakları ileri sürülmüştür. Ekonomik güç ve düzeyleri bakımından farklı kişiler arasında uçurumlar yaratılmıştır.

Dili, inanç ve gelenekleri farklı olanlar, farklı ırk ya da soydan gelenler, *"hiçbir zaman eşit sayılamayacak insanlar"* olarak görülmüştür.

Oysa her insan dünyaya insanlığın bir öğesi, bir diğer insandan farksız olarak gelir. Hiç kimsenin alnına doğuştan sosyal bir nitelik, bir unvan, bir üstünlük, özgürlük ya da kölelik, üstünlük ya da yoksunluk damgası vurulmamıştır.

Dünyaya gelen iki insan yavrusu arasında görülebilecek tek fark, -cinsiyet bir yana bırakılacak olursa- ancak açıkça belli olabilen bir ırk (renk) farkıdır. Bu belirgin fark da tarih boyunca ırkların ve soyların eşitsizliğinin benimsenmesi uğrunda kullanılmıştır. Her insan kendi ırkını diğerlerinden üstün tutar edilmiştir.

Her toplumda insanlara sadece dış görünüşünde benzerlerinden olanlarla toplum kurabileceği, onlarla birleşebilecekleri inancı işlenmiştir.

Böylece, eşitliğe karşı "eşitsizlik eğilimi" güçlendirilmiştir. Aile, okul ve diğer toplumsal çevrelerde özellikle çocuklara ve gençlere şöyle bir ilke işlenmiştir: ***«Senin dışındaki tüm diğer insanlar kendi aralarında eşit olabilir ama unutma ki sen onlardan farklı ve daha üstünsün!»***

Bunun sonucu çatışma ve hüsran!

Elbette bunun örnekleri var ama böyle bir genelleme yapılması doğru değil.

■ ■ ■

Eşitliğin özgürlük ile yakın bağlantısı vardır. Önce herkese eş oranda özgürlük hakkı tanınmasını gerektirir. Eş oranda özgürlük hakkı ise özgürlüğün sosyal sınırının olması demektir.

Kimisi, adaleti hiçe sayarak sadece kendisine yaraşır gördüğü özgürlüğü sonsuzca kullanmak eğilimindedir. Bu bağlamda kendisine anlayış ve tolerans gösterilmesini ister ama aynısını başkalarına göstermeye yanaşmaz, onlara da eş özgürlük hakkını tanımaz.

Bu bir sosyal dengesizliktir.

Eşitliğin gerçekten sağlanması ise denge kurulmasını gerektirir. Masonlukta, genel olarak her bakımdan dengeden yana bir tutum benimsenmesi önerilir.

Her bakımdan?... Öyle olursa, mecazî olarak "etliye sütlüye karışmamak", "suya sabuna dokunmamak" diye belirtilen durumlar doğar. Bunun Masonluğun ilkelerine sığdırılabilmesi sorgulanabilir. Nitekim bu deyiş, önceki anlatımlarla çelişkili…

Her insan, sahiplendiği değerlere yaraşır olmalıdır. Her kim olursa olsun diğer insanları da aynı değerlere yaraşır görmelidir. Kendisinin olmayan şeylere göz dikmekten ve bunları ele geçirmeye uğraşmaktan sakınmalıdır. Başkalarını, hakları olan ve yaraştıkları şeylerden yoksun etmeye, açıkgözlük ve fırsatçılıkla ya da güç kullanarak maddî değeri olan nesneleri başkalarından önce kapıp sahiplenmeye kalkışmamalıdır. Kendisine yeterli olandan fazlasını istememeyi, başkalarının haklarını da gözetmeyi bilmelidir.

Masonlar, bunları göz önünde tutarak öyle yapmalı.

Başkalarının haklarını da gözetmeye bir diyecek yok ama kendisine yeterli olandan fazlasını istememek, insanı olanla yetinmeye, durağanlığa, giderek başkalarının hegemonyası altına girmeye yani özgürlüğün yitirilmesine sürükler.

Yapabilirler mi?

Bunun bir ön koşulu var: Böyle, adalete uygun, dengeli bir eşitliğin sağlanabilmesi yolunda çaba göstermek için öncelikle gerçek bir özgürlüğe sahip olmalı.

■ ■ ■

Bazı doktrinler, özgürlük ile eşitliği bağdaştırmaya girişmiş ama bunu yaparken yanlış yönden başlamıştır.

Yanlışlık, *"önce eşitliğin sağlanması, bundan sonra bireylere özgürlük dağıtılması"* şeklindeki tutumdadır. Bunun sonucunda bir eşitlik oluşturuluyorsa, bu yapay ve yetersizdir. Böylece olsa olsa toplumu yönetenler ya da egemen güçler arasında ayrı, halk tabakaları arasında ayrı olmak üzere, birbirinden farklı, uyumsuz eşitlikler kurulabilir. Özgürlüğe hiç sıra gelmez.

Bunun Ortaçağ Avrupası'nda yaşanmış olandan pek farkı olduğu söylenemez. Fark sadece üst tabakanın soya bağlı oluşunun kaldırılıp, bunun yerine genellikle asker destekli hatta çoğu doğrudan askerî nitelikli bir egemen güç zümresinin getirilmiş olmasından ibarettir.

Bu tür doktrinler, Masonluğun ilkeleriyle bağdaşmaz.

Masonların açısından öncelikli olan, özgürlüktür. İnsanların önce özgür olması, sonra hep birlikte eşit sayılmaları öngörülür. Bunlar aynı anda da olabilir ama özgürlüğün ikinci aşmaya bırakılması olmaz. Herhangi bir kişi için ayrıcalık ve üstünlük, bir niteliğin, varlık düzeyinin, gücün, unvanın, sınıfın, ırk ve soyun, aileden gelme kalıtımın, dilin, dinin ya da inancın bir ürünü olamaz; olmamalıdır. Ancak bilgi, yetenek, hizmet, yararlılık ve yaraşırlığın karşılığı olabilir.

İnsanlar arasındaki farkların giderilmesi hemen hemen olanaksızdır.

Bununla birlikte, tüm farklarına karşın her insana kayıtsız ve koşulsuz olarak eşit davranmak, her insanı bir diğerine eşit saymak olanaklıdır. Bunu sağlayacak olan güç ise, **"insancı adalet"** olarak nitelenebilir.

Masonların eşitlik anlayışı, "hukuk devleti" kavramının gerçekten var olduğu demokrasilerde benimsenen eşitlik ile benzerlik gösterir; ancak görünüşte ya da kâğıt üzerinde değil gerçekten var olduğu çoğunlukçu siyasal rejimlerde...

Güzel bir saptama.

Bu tür eşitliği, bireyler arasındaki farkları gidermeksizin ayırımcılığa ve haksız ayrıcalıklara karşı çıkan, insancı (hümanist) adaletin gerçekleştirilmesini amaçlayan yüksek bir töresel değer yargısı olarak nitelendirebilirsiniz.

■ ■ ■

18. yüzyıl başlarında Masonluktaki eşitlik anlayışı, yukarıda anlatılanları kapsamıyordu. Daha belirgin, daha basit, daha nesneldi.

O günlerden bugüne Masonluk da bir evrim geçirdi. Birçok değer yargısı gibi eşitlik anlayışı da değişti.

Bu anlayış 19. yüzyıl ortalarına kadar "soylular ve ayrıcalıklı sınıflar ile halk tabakaları arasındaki eşitsizliğe karşı çıkma" biçimindeydi. Bir evrim geçirdi ve özellikle 20. yüzyılın ortalarında çok daha geniş bir kapsam kazandı.

Gelecekteki kuşaklar, Masonlukta bugün benimsenen eşitlik anlayışını yeterli bulmayabilir.

Siz bugün bile yetersiz görebilirsiniz.

Öyle… Fakat keşke denilen kadarı bile olabilse!

Nitekim günümüzde Masonluğun kendi içinde bile yer yer gerçek bir eşitlik anlayışına aykırı tavırlar takınmakta olan mason kuruluşları vardır. Masonluk henüz kendi içinde tam olarak bütünleşip yetkinliğe ulaşamamıştır. Ne yazık ki, bazı mason kuruluşlarında günümüzde bile gerek ırk gerek cinsiyet hatta inanç ayırımcılığı sürmektedir. Bu durum, ilgili mason kuruluşlarının ayıbıdır.

Bu ortamda tüm masonlara düşen görev, bu bağlamda ilerleme sağlanması için çaba göstermektir. Nitekim kardeşliğin gereği de bu değil midir?

Masonlar birbirlerini gerçekten de "kardeş" olarak tanıyıp benimserse, evet!

Az sonra kardeşlik konusuna geleceğiz ama bu aşamada aklınıza şöyle bir soru takılmış olabilir*: «Masonlukta da masonlar arasında bir ayırım, dereceler, eski ve yeni üyeler arasında fark, görevlilerin ayrıcalıkları gibi durumlar yok mu? Bunlar eşitsizlik değil mi?»*

Hayır, değil. Bütün bunlar var ama eşitsizlik değil.

Aslında eski ve yeni üyeler arasında fark gözetiliyorsa, bu eşitsizlik sayılır. Görevlilerin ayrıcalıklarının da bir haddi olmalı.

Bunlar, Masonluğun ezoterik niteliğinin ve bir düzen içinde çalışmanın gerekleri…

Belirtildiği üzere hepsi değil.

Masonlar, -her birinin derecesi ne olursa olsun- birbirine eşittir. Masonluğa yeni girmiş olanlar kendilerinden kıdemli olanlara saygılı davranır ama bu da eşitliği bozmaz.

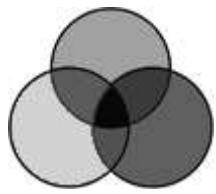
Eskiler de kıdemlerine bakmaksızın yenilere saygılı davranmalı.

Görevlilerin bir gün görev süresi dolar; daha önce görevde bulunmuş olmak hiçbirine bir üstünlük ya da ayrıcalık sağlamaz.

Bize göre tüm kardeşler eşittir.

Burada "biz" denilirken Masonluğun bir kesiminden, özellikle Türkiye'deki Masonluktan söz edildiği anlaşılıyor. Bunun dünya çapında pek de geçerliği yok gibi görünüyor.

KARDEŞLİK

Özgürlük elde edildikten sonra sıra kusursuz bir eşitliğin sağlanabilmesine gelir ama bu pek zordur.

Her ikisinin bir arada korunması daha zordur.

Bu ancak birlik ve bütünlüğün kaynağı olan "kardeşlik ortamı" ya da "kardeşlik anlayışı" içinde olanaklıdır.

İnsanlar özgür olmalıdır. Farklarına bakılmaksızın, her biri salt "insan" oluşu nedeniyle eşit sayılmalıdır. Gene aynı nedenle hepsi kardeş olmalıdır.

Bu tür kardeşlik, genetik ortak kalıtım temeline dayanan bir kardeşlik değildir.

Bazı dinlerde belirtildiği gibi *"Tanrı tüm insanların babası olduğu için doğal, tanrısal buyrultu ile oluşturulmuş, bu nedenle yadsınamaz ve karşı konulamaz bir kardeşlik"* de değildir.

Bu kardeşlik, insanın sevgi ve buyrultu gücünü kullanarak, akıl yoluyla, bencil duygularını dizginleyerek, kendini ön yargılı ve ayırımcı tutum ve davranışlardan arındırıp gönülden isteyerek varabileceği bir bağlılıktır.

Dolayısıyla bu kardeşlik, **"mason ruhu"**nu, Masonluğun evrensel niteliğini ve amacını yansıtır.

Kimi zaman, Masonluğu sadece erkeklere özgü tutanların şöyle bir söylemde bulunduğuna tanık oluruz: *«Kadınlar da mason olursa, benim karım, teyzem, kız çocuğum mason (!) olunca şimdi ben onlara "kardeş" mi diyeceğim?... Böyle saçma sapan iş olur mu?»*

Asıl yanlışlık bu düşüncede değil mi?... Böyle bir düşünce, mason olduğunu söyleyen kişinin Masonluktaki kardeşlik kavramını hiç anlayamamış olduğunu göstermez mi?

Ne yazık ki, böyle düşünen çok sayıda mason var ve şunu hiç akıllarına getirmiyorlar: "Oğlum mason olursa, ben ona oğlum değil de kardeşim mi diyeceğim?"

Bu konuyu bu şekilde tartışmak elbette polemikten başka bir şey olmaz. Kimi masonlar, kadınların mason olabileceğini kabul etmeyebilir ama bu tutumun savunması bu şekilde, kardeşlik kavramına bağlanarak yapılamaz.

Oysa yapılıyor. "Böyle yapılması doğru değildir" denmeli ve "Bu, Masonluktaki kardeşlik kavramının anlaşılamadığını gösterir" diye eklenmeliydi.

■ ■ ■

Mason kuruluşlarının kendi içlerindeki, onları kapsayan kardeşliğin temeli **"ülkü birliği"**dir. Bu birlikten doğan karşılıklı sevgi, saygı, güven, anlayış ve dayanışma, aralarındaki kardeşlik bağlarını pekiştirir. Bu bağ, tanıma, yakınlaşma, alışma ve uyuşma yoluyla sağlanır.

Masonlar böyle bir kardeşliği sadece kendileri için istemekle kalmaz. Tüm insanların buna ortak olmasını bekler, ister, bunun için çalışırlar. Aynı sevgiyi, aynı ölçüde başka insanlara da göstermelerine engel yok.

Elbette engel yok ama bunun çok "duygusal" hatta "romantik" bir görüş olduğu söylenebilir. Zaten pratikte gerçekleşemediği de belli…

Ana ya da babalarından en az biri ortak, yani genetik kalıtım kökeni aynı olan birçok kardeş arasında bu uyumun sağlanamadığı görülür. Özellikle çıkarların çelişmesi durumunda, kardeşliğin basit bir soy ortaklığından ileri gidemediği görülmüştür. Tarih boyunca bu olgu ile hemen her kültürde karşılaşılmıştır. Birçok kardeşin birbirlerinden nefret ettiği, öldürmeye dek varacak ölçüde çatışmaya giriştiğine rastlanmıştır. Günümüzde de rastlanmakta değil midir?

Demek ki ana ve babanın sadece bir tekinin değil ikisinin birden aynılığında bile "gerçek kardeş" olunamayabilir.

Sıradan bir kardeşliğin ötesinde "gerçek kardeşlik"...

Böyle bir olgu var mı?

Varsa, genetik kökenin dışında bunu sağlayan başka öğeler, başka değerler, başka nitelikler olmalı...

Belirli ve yüce bir amaç, bir ülkü uğruna güçlerini, olanak ve yeteneklerini birleştiren insanlar arasında kardeşlik çok daha kolay oluşur. Birbirlerini hiç tanımasalar, çok uzak ülkelerde yaşasalar hatta toplumlarının özellikleri arasında hayli fark bulunsa bile edindikleri ortak amaç ve benimsedikleri ülkünün paylaşımı onları yakınlaştırır. Aralarında çözülmez bir uyuşma, bir bağ kurulur.

İşte bu, gerçek kardeşliğin bir türü olsa gerektir. Masonlar buna güncel dilde **"ülkü kardeşliği"** diyor.

Bu terimi yapılmış olan tanımı yansıtmak bakımından yeterli bulmayabilirsiniz. Tanımı da yetersiz görüp daha genişletebilirsiniz. Ancak şimdilik elimizde bu var; bununla yetinelim.

Bunun için ülkü birliğine hiç de gerek yok. Şu birlikten doğan karşılıklı sevgi, saygı, güven, anlayış ve dayanışma" (buna bir de paylaşmayı ekleyelim) yeter. İşte, paylaşmayı ekleyerek biraz genişletmiş olduk.

Ülkü kardeşliği, sırf masonlara özgü bir kavram değildir. Tarihte olduğu gibi günümüzde de ulusal, düşünsel, dinsel, inançsal, ırksal, etnik, zümresel ve benzeri köklere dayanan, kendilerine özgü amaçlarını yüceleştirerek üyelerini bir ülkü kardeşliği çevresinde toplamış olan birçok topluluk ve kurum vardır.

İnsan, anası ve babası aynı olduğu için "öz" olarak nitelenen kardeşinden bile sakınabileceği hatta esirgeyebileceği bir desteği ülkü kardeşine gönül rahatlığıyla verebilir. Öz kardeşiyle paylaşamadığı sırlarını ülkü kardeşine açabilir. Bu, duygunun değil aklın ve bilgece davranışın sonucudur. Duygusal yönü de vardır ama o bile bilinçli bir benimseyişe dayanır. Nitekim gerçek dost ve arkadaşlar arasındaki ilişkiler de öyledir. Bizim topluluğumuzdaki fark, gerçek dostluk ve arkadaşlığın "kardeşlik" düzeyine çıkarılmış olmasıdır.

Acaba "dostluk" daha belirgin mi oluyor? Mecazî anlamdaki kardeşliğin ötesine bile geçiyor mu?... Olabilir. Nitekim masonların ritüellerinden birinin bir yerinde, özellikle dostluğun önem ve değerinin vurgulandığı da görülür.

Masonluktaki kardeşlik anlayışını şöyle de tanımlayabiliriz:

> ***"Karşılıklı tolerans, anlayış, hoşgörü, özveri ve dayanışma ile oluşturulmuş bir sevgi, yararlanma ve çıkar kaygısından uzak olan ortak güven, bunlarla pekiştirilmiş olarak paylaşılan bir ülkü doğrultusuna yönelen güçlü bir erdem."***

Nitekim az önce dediklerimiz burada belirtilmiş.

Böyle bir tanım yapılışına karşın, asıl durum böyle olmayabilir. Nitekim bundan ötürü zaman zaman masonların üyesi olduğu kurumda kardeşliğin gerektiğince oluşmadığından yakınılır. Bu eksiklik ya da kusurun faturası da masonların kendilerine değil, kuruma yani Masonluğa kesilir. Kardeşliğin söz ve yazıda kaldığı, uygulamada görülmeyiş, kimilerinin kardeşliğe yakışmayacak birtakım davranışlarda bulunduğu izlenir.

Demek ki, kuru kuruya bir kardeşlik kavramı, masonların birbirlerine "kardeş" demeleri yetmiyor.

Ancak sadece izlenir… Bu sakıncanın giderilmesi, durumun düzeltilmesi, olması gerekenin sağlanması için ne yapılır?

Yetkililerin (?) çare bulması beklenir.

Oysa masonlar, belki çareyi kendi aralarında bulabilir.

Yetkililer denilen kimdir ki?... Doğrudan ya da dolaylı olarak seçilip bir süre için görevlendirilen masonlar… Onların görev süresi dolacak, yerlerine başkaları gelecek. Bu hep böyle sürecek.

Bu hep böyle sürerken masonlar neden geleneklerinin gereğini yerine getirmesin?

Aslında uyumsuzluklar, terslikler, aykırılıklar öyle pek sık değil, istisnadır. *"İstisnalar kuralı bozmaz."* derler ama masonların yakınma ve eleştirilerinin haklı yönleri de vardır. Mason örgütlerinde ve localarında ara sıra böyle düşünüp dertlenmeye neden olabilecek birtakım tutum ve davranışlarla, olaylarla karşı karşıya gelinmiştir.

Bunların nedeni, Masonluğa yanlışlıkla ya da masonları yanıltarak girmiş, ilkeleri -özellikle daha sonra sözünü edeceğimiz töresel ilkeleri- aslında içtenlikle benimseyemeyip, bir türlü "gerçek mason" olma yolunu tutamamış olanların varlığıdır. Böyle kimselerin kardeşlik ile bağdaşmayan tutum ve davranışları, diğerleri için büyük üzüntü kaynağı olur.

Zaman zaman bu soruna bir çözüm yolu aranır.

Masonlar arasına yanlışlıkla girmiş olanları uzaklaştırmak belki bir çözüm sayılabilir ama bu sanıldığı kadar kolay bir iş değildir. Bunun için, uzaklaştırılacak olanın, masonik bakımdan açık ve kanıtlanabilir bir ağır suç işlemiş olması, üstelik bunun kanıtlanması gerekir. Kaldı ki, bu kurumu bilerek kötüye kullanan, açık vermemeye de çok dikkat eder. Genellikle uzun bir süre sonunda Masonluktan soğur ya da dışlandığını sezip kendiliğinden ayrılır.

Oh! İyi olur. (Bu Masonluktan yana bir yankılama oldu.)

Bazı zaman bir diğer çözüm yoluna başvurulur. Bu ise, Masonluğa alınması düşünülen her kişi için, çok ince eleyip sık dokumaktır. Masonik bakımdan "kardeş" olmaya yaraşmayacak kimselerin olumsuzluklarını saptayıp onları almamaktır. Ancak bu yöntem sakıncalı olabilir. Çünkü böylece aslında belki girdikten sonra karakterinde olumlu yönde değişim oluşabilecek hatta bir "gerçek mason" olma yolunda ilerleyebilecek adayların girişine engel olunur.

Şu "gerçek mason" terimini pek beğenmemekle birlikte bunu kabullenelim.

Üstelik bu tutumla Masonluğun amaçları doğrultusunda yapılması gereken çalışmalar da zayıflatılabilir.

Masonların bakışı açısından istisnaları varsa da her ne boyutta olursa olsun mason örgütleri, amaçları doğrultusunda kurumsal ya da örgütsel girişimlerde bulunmaz. Yapılması gereken işler, masonların bireysel çabalarına bırakılır.

Buna daha önce de değinilmiş ve irdelemesi yapılmıştı.

Masonluktaki çalışma tarzının bu ilkesi de kişilerin sadece nitelik bakımından değil, nicelik bakımından da gelişmesini yani sayıca çoğalmasını gerektirir. Çoğalma eğilimleri ise Masonluğa alınması söz konusu kimselerde aranan nitelikler bakımından belki biraz daha toleranslı hatta biraz daha gevşek bile davranmaya neden olur.

«Bu bir paradoks değil mi?» diyebilirsiniz.

Evet öyle!... Peki, nasıl giderilir?... Nitelik ve nicelik arasında tek yönlü bir tercih sakıncalı olacağına göre, uygulamanın optimize edilmesi yani uygun bir orta yolun izlenmesi gerekecektir: Hem nitelik hem nicelik; **nitelikli nicelik**.

Öyle ki, bazı zaman tek bir hamtaşın ağırlığı nice işlenmiş taşa eşit olabilir.

■ ■ ■

Bilinmesi gerekir ki, mason örgütleri, "kardeşlik" kavramı üzerinde de dünya çapında uyuşmaya varamamıştır.

Hah! İşte ona gelelim.

Bazı mason kuruluşları, Masonluktaki kardeşliği, öncelikle bir dinsel inanç temeline dayandırır. Nasıl bazı dinlerde "din kardeşliği" kavramı varsa, "mason kardeşliği" kavramını da buna benzetirler.

Bazı mason kuruluşları ise buna şiddetle karşı çıkar. Masonlukta benimsenen "ülkü kardeşliği"nin herhangi bir dinsel inanç birlikteliğiyle sağlanamayacağını savunurlar.

Bazı mason kuruluşlarına göre, gerek eşitlik gerekse kardeşlik ancak bir loca toplantısı sırasında söz konusu olabilir. Masonların loca toplantıları dışındaki güncel yaşamlarında, toplum içindeki yerleri ve nitelikleri her ne ise ona göre davranmak gerektiği belirtilir. Hatta bazı mason kuruluşları, toplumları içinde zaten ayrıcalıklı olan kimselerin bu ayrıcalıklarının loca toplantılarında bile korunup sürdürülmesi gerektiğini öngörür.

Bazı mason kuruluşları ise bu tür yaklaşımları "aristokratik" olarak niteler ve bu tür ayrıcalıkların çoktan çağımızın gerisinde kalmış olduğunu belirterek, çağdaş eşitlik ve kardeşlik kavramlarıyla bağdaşmaz görür.

Bazı mason kuruluşları, değişik ırklardan olanların kardeşliğini benimseyemez. Diğerleriyse bu tutumu sert bir tepkiyle karşılayarak "ırk ayırımsızlığı" konusu üzerinde diretir, farklı ırklardan olanların kardeş sayılmaması için hiçbir haklı ve mantıklı gerekçe gösterilemeyeceğini ileri sürer.

Aynı konu, -hiç kuşkusuz- cinsiyet konusunda da geçerlidir.

Görülüyor ki, Masonluk, "kardeşlik" konusu üzerinde de kendi bünyesi içindeki sorunları dünya çapında henüz çözümleyememiştir.

Güzel bir özeleştiri…

TÖRESEL İLKELER

Töre sözcüğünün sözlük anlamlarından biri "ahlâk", diğeri "bir topluluktaki yaşam tarzı ve davranış biçimleri ile kural, gelenek ve göreneklerin, ortak alışkanlık, anlayış ve değer yargılarının tümü"dür.

Töreyi şöyle de tanımlayabiliriz:

> ***"Toplumsal yaşamın düzenleyicisi olan, kökünü bireysel yaşamdan çok sosyal yaşamdan alan, uygulama gücü dış yaptırımdan öncevicdandan oluşan, her insanın karşılıklı olarak diğerlerinden beklediği, toplumu oluşturan tüm bireylerin aynı şekilde değerli ve önemli saymaları istenen tutum ve davranışların bütünü."***

Bir başka açıdan töre, "iyi ve kötünün, doğru ve yanlışın, güzel ve çirkinin ayrılmasında toplumun ya da ilgili topluluğun inanç ve ortak benimseyişlerine bağlı olarak belirlenmiş erdemlerin ya da erdem sayılan nitelikler ile buna uygun davranışların toplamı" olarak görülür.

[Burada "toplum ya da topluluk" deyişi çok geçecek. O nedenle gelin "toplum" sözcüğünü seçelim ve bunu daha küçük çapta olan "topluluk" sözcüğünü de içerir bir şekilde kullanalım.]

Birey, "töre"nin nasıl olması ve neleri kapsaması gerektiğine karar veremez. Töreyi toplumun ortak benimseyişi oluşturur.

Toplum ise bir töre oluşturmak üzere toplantı yapıp karara varmaz. Töre, zamanla, birlikte yaşanılırken edinilen deneyim ve gereksinmeler uyarınca kendiliğinden oluşur.

Birey, toplumsal töreyi yadırgayabilir, yargılayabilir hatta karşı çıkabilir ama değiştiremez. İyi, doğru ve güzel ya da kötü, yanlış ve çirkin olarak benimsediği tutum ve davranışlar, toplumca da aynı şekilde benimsenmediği sürece "töre" olarak nitelenemez; sadece "bireysel boyuttaki töresel eğilimler" olarak kalır.

Kimi zaman toplumdaki egemen güçler, kendi başlarına "toplumun töresi" olarak nitelendirdikleri birtakım kurallar belirler.

Toplum da bunları uygun bulup benimsiyorsa, bunlar gerçekten törenin temeli sayılabilir.

Toplum bunları benimsemese de egemen gücün yaptırımcı kararı nedeniyle uymak zorunda kalırsa, buna "töre" denemez; ortaya konuş biçimine göre "buyruk" ya da "yasa" denmesi gerekir.

Böyle bir durumda toplum, töresini oluşturmaktan geri kalmaz. Çünkü bir buyruk ya da yasa, uygulamada töreden daha güçlü olabilir ama toplumun güncel yaşamında sık sık gereksinme duyduğu ve öz buyrultusuyla belirlediği ayrıntılı kuralları içermez.

Yasalara aykırı davranmak suç işlemek demektir. Toplum ya da egemen güç adına davranan bir yargı organınca cezalandırılmayı gerektirir.

Oysa bir kişinin töreye aykırı tutum ve davranışları diğer insanları rahatsız edici düzeye varacak olursa, buna karşı kişinin göreceği ceza, aykırı tutum ve davranışın düzeyine göre "uyarma", "ayıplama", "kınama" ve "dışlama" gibi tepkiler biçimindedir.

Bu tepkilerin yetersiz kaldığı, bireyin töreye uymasının bir türlü sağlanamadığı bir durumda ise, yasaların uygulanması kaçınılmaz olur. Çünkü yasalar, bireyin toplumun töresini aşırı boyutta umursamayarak, başkalarını rahatsız ve huzursuz etmesine engeldir.

Toplumsal yaşamda töre öyle önemlidir ki, çoğu ülkelerin yasalarında, bir yargı organının ne yapılması gerektiği konusunda elindeki kitaba bakarak bir karar verememesi hâlinde, toplumun töresine uyulması gerektiği yazılıdır.

Örneğin çoğu toplumda "iyilikte bulunmak" bir töre gereğidir ama yasa gereği değildir. Ancak "bilerek ve isteyerek kötülük etmemek" yasa gereği olabilir.

Olanakları bulunmasına karşın başkasına iyilikte bulunmayan kişi, töreye aykırı davranmış olduğu için toplumun tepkisiyle karşılaşabilir ama bundan ötürü yargılanarak cezalandırılamaz.

Bilerek ve isteyerek başkalarına kötülük eden bir kişi de toplumun tepkisiyle karşılaşır ama ayrıca yapmış olduğu kötülüğün niteliğine göre yargılanarak cezalandırılabilir.

Güzel değerlendirmeler… Denilecek pek bir şey yok.

Uygarlık düzeyi bakımından yeterince gelişememiş toplumlarda, töreye karşı gelmenin cezası, yasalarda öngörülenden çok daha ağır ve acımasız olabilir.

Uygar bir ülkenin yasaları, suç işleyen kişiyi cezalandırmadan önce kendini savunma hakkını tanır hatta onu cezalandırmak yerine uslanmasını ve topluma kazandırılmasını öngörür.

Uygarlaşamamış bir toplum ise, töreye aykırı davranmış olan kişiye savunma hakkı bile tanımaz, ağır bir şekilde cezalandırır.

Uygar bir görüş açısından ise bu, "törenin gereği" değil, yanlış uygulanmasıdır.

Dar görüşlü kimseler, törenin her zaman ve her yerde aynı olması gerektiği, kendi törelerinin en iyisi ve en doğrusu olduğu görüşündedir. Oysa dünyadaki tüm insanlar tek ve her bakımdan bağdaşık (homojen/mütecanis) bir toplum oluşturmadıkça, evrensel bir töreden söz etme olanağı yoktur.

Töre, toplumun özelliklerine, yaşam ortamına ve koşullarına, bir diğer deyişle kültüre bağlıdır. Bu nedenle bir toplumdan diğerine hatta aynı toplumda bile yer yer farklılık gösterebilir.

Bunun en basit örneği, deniz kıyısında yaşayanlar ile dağlık ve yaylalık alanlarda yaşayanların, sıcak iklim insanları ile soğuk iklimdekilerin benimsedikleri töresel kural ve gereklerin birbirlerine uymazlığında görülür.

Yukarıda anlatılanları belki zaten biliyordunuz. Bunların Masonlukla doğrudan bağlantısı yok. Fakat bilinmelerinde yarar var. Böylece bilmeyenler için bir öğrenme, bilenler için tekrarlama fırsatı doğdu. Sıkılmadığınızı öngörerek, biraz daha devam edelim. Sonra konuyu Masonluğa bağlamanın sırası gelecek.

Evet, bekleyelim bakalım.

■ ■ ■

Hangi toplumda olursa olsun, her çağda sürekli olarak bir "töre sıkıntısı" (!) çekildiği ileri sürülmüştür. Bunun anlamı, törenin çok çiğnendiğidir.

Toplumlarda karşılaşılan ve "töreye aykırı" ya da "töre dışı" olarak nitelenen tutum ve davranışların böyle görülmesinin iki temel nedeni olabilir:

a) "Töre" olarak nitelenen şey, aslında yanlış ilkeler üzerine kurulmuş ya da yaşanılan çağın gereklerinin gerisinde kalmıştır. Geçerliliğini yitirmiş bir törenin korunmasına çalışılmaktadır.

b) Toplumdaki insanlar, birbirleriyle ilişkilerinde, sevgi, saygı, anlayış ve paylaşmaya gerektiğince önem vermemektedir. Sırf kendini düşünme, bireysel istek ve eğilimler, tutkular ve çıkar kaygıları daha ağırlıklıdır.

Bunlara bir de törenin hiçbir zaman değişmeyeceğine ilişkin yanılgı eklenince, törelere uymaya karşı direniş gösterenler artar.

İşte "töre sıkıntısı" denilen aslında budur. Belki sahiden bir töre sıkıntısı vardır ama bunun asıl nedeni, artık eskimiş ve çağın gerisinde kalmış olan kuralların terk edilmeyişi, törenin çağdaşlaştırılmayışıdır.

İnsanların çoğu, akıllarını kullanarak davranmaktan önce duygularını öncelikli tutar. Bu da toplumlarda törenin öncelikle akılcı ilkeler üzerine değil, duygu ve inançlar üzerine kurulmasına neden olmuştur.

İnançlar denilince, bu bağlamda sadece dinsel inançlar değil, batıl saplantılar ve egemenlerin tercihleriyle sözlerine körü körüne bağlanışlar da törelerde yer bulmuştur. Törelerin kapsamındaki birçok öğe, aslında olumlu, yararlı, iyi, güzel, uygun, üstelik akıl ve mantık ile bağdaşık olsa bile bunların "zorunlu kılma", "umutlandırma" ve "korkutma" gibi yanlış temeller üzerine oturtulmasına çalışılmıştır.

Bir de böyle bir törenin korunması zorunluluğu vardır. Ne yazık ki, böyle bir töre, ancak bağnazlık ile korunabilir.

Tutucuların (muhafazakârların) beğendiği kişiler, düşünce, anlayış, tutum ve davranış biçimleri bakımından kendilerine benzeyenlerdir. Onayladıkları ve doğru ya da uygun buldukları görüşler, kendi görüşleriyle çelişkili olmayan, farklı bir öneri getirmeyenlerdir.

Böyle kişiler, kendilerine benzemeyen, kendilerinin peşinden gitmeyen, her şeyi kendi yaptıkları gibi yapmayan, hele farklı arayışlar peşinde koşan insanları beğenmez, kendi görüş ve anlayışlarına yatkın olmayan görüş ve anlayışlara şiddetle karşı çıkarlar.

Buna, "kendini beğenmişlik" denilemezse de "bencillik" denebilir.

Bu kişiler, görenek ve alışkanlıklarını değiştiremeyeceklerini, kendilerini çağın gerektirdiği koşullara uyduramayacaklarını bilmekte, buna karşı kendilerini korumaya yönelmektedirler. Aralarında dünyanın değişim ve gelişiminin farkına varamayanlar varsa, onlara bir de "bilgisiz" (cahil) demek gerekir.

Masonlukta Töre

Yukarıdaki açıklamalar belki biraz uzun sürdü ama törenin Masonlukta nasıl değerlendirildiğini anlatmadan önce gerekliydi.

Masonluğun da kendine özgü bir töresi vardır. Buna **"masonik töre"** denebilir. Tutum ve davranışlar bakımından Masonluğun ne olduğunu ve ne olmadığını, ne olması ve nasıl olması gerektiğini ortaya koyar.

Aslında Masonluğun töresi bir evrensel insanlık töresinden farklı değildir. İyiliğin kötülüğe, doğruluğun yanlışlığa, güzelliğin çirkinliğe üstün gelebilmesi amacıyla yapılacak çalışmalarda, bireyin benimseyerek takınması gereken tutum ve davranışların tümünü içerir.

Masonluğun töresi, herhangi bir toplumun genel töresi ile yer yer farklar hatta çelişkiler gösterebilir.

Bu fark ya da çelişki, Masonlukta bireyin bilimsel yöntemden yararlanıp akıl yoluyla düşünmeye alışması, buyrultusunu kullanması, baskı altında ezilmeyip özgürlüğüne sahip çıkması, insanları ayırımsız olarak eşit sayması, başkalarını da aynı yola yöneltmesinin önerilmesinden ileri gelir.

Bununla birlikte, dünyadaki tüm mason kuruluşlarınca benimsenmiş olan *"ortak ve standart bir mason töresi"* bulunduğu söylenemez.

Gerçi masonik töre birer erdem niteliğindeki ilkelerden oluşur ve bunları belirtmekte kullanılan kavramlar her yerde hemen hemen aynıdır ama törenin tümü ilgili mason örgütünün benimsediği Masonluk anlayışı, ilkeleri ya da uyguladığı sistemin özelliklerine göre birtakım farklar sergiler.

Zaten önemli olan nokta bu… Töre denilen kuralların evrensel olamayışı… Bu nedenle Masonluğun evrenselliğinden söz edilişinin çöküntüye uğraması…

Bu farklar, aslında kavramların yorumlanıp değerlendirilmesindedir.

Üstelik bu kavramlar salt Masonluğa özgü değildir; dinlerde, diğer inanç sistemlerinde, felsefelerde ve toplumsal törelerde hatta birçok öğretide görülür.

Bazı mason kuruluşlarına göre masonik töre, kaynağını Masonluğun yüzyıllar boyunca süregelmiş olan sağlam ve değişmez geleneklerinden alır.

Bazılarına göre dinsel inanç ve yükümlülüklerden kaynaklanır.

Bazılarına göre ise dinlerden, felsefe sistemlerinden, sosyolojik tasarımlardan, insanlığın geçmiş deneyimlerinden yararlanılarak, tümünün insancı (hümanist) açıdan çağın koşullarına uyarlanması ile oluşturulmuştur.

Bu çelişkili görüşler, Masonluktaki "bölünmüşlük olgusu"nun göstergelerinden biri sayılabilir.

Masonluktaki "bölünmüşlük olgusu" ikide bir gündeme giriyor. Masonluğu genel olarak, tüm yönleriyle anlatmaya girişince, bu kaçınılmaz oluyor. Ancak o konuyu bir başka bölümde inceleyeceğiz. Şimdi konumuz masonik törenin ayrıntıları ve bu bağlamdaki kavramlar…

İyilik

İyilik, diğer birçok kurum gibi dinlerin de öncelikli ilkelerinden biridir.

Ancak dinlerde iyiliğin karşılığına bir ödül konmuş, kötülük yapanların ceza göreceği bildirilmiştir.

Ne zaman?... Öldükten sonra, "öteki dünya"da…

Böylece, iyilik ödüllendirilme umudu ile yapılır olmuş, cezalandırılma korkusu da kötülükten sakınmayı sağlamıştır.

Dinsel bakımdan iyilik etmenin ödüllendirilme umuduyla yapıldığı belki kabul edilebilir ama cezalandırılma korkusuyla kötülükten sakınmanın sağlanmış olup olmadığı tartışılabilir. Hele bir de özellikle Ortaçağda Katolik Kilisesi'nin para karşılığında "endelüjans" (bağışlanma) uygulaması göz önüne alınacak olursa, en azından o dönemde Avrupa'da bunun hiç de öyle olmadığı söylenebilir.

Tarih boyunca, ne yasal yaptırımlarla ne de Tanrı ya da cehennem korkuları saçılarak, "kurtuluş" ve "cennet" söz verişleriyle insanların sahiden ve sürekli olarak iyi olup, iyilikte bulunmaları sağlanabilmiştir. Çünkü böyle bir etkiyle yapılacak iyilik, ancak ödül umudu ya da ceza korkusu sürdükçe var olabilir.

Ödül umudu azalır, ceza korkusu kalkarsa, iyilik etmenin gerekçesi kalmaz. Hele aslında böyle bir şey olmadığı, bunların insanlarca uydurulduğuna ilişkin bir kuşku da doğarsa, "iyilik" sözcüğü sözlüklerden bile silinebilir.

Masonlukta "iyi insan" olmak, başkalarına iyilik etmek, her şeyden önce insanın kendisine karşı duyduğu saygının, sonra da insan ve insanlık sevgisinin ürünü olarak görülür. Bu, herhangi bir çıkar gözetmeden, karşılık beklemeden yerine getirilen bir edim, bir erdemdir.

Beğeni, övgü ya da saygı kazanmak, başkalarının ilgisini çekebilmek amacıyla yapılan iyilik, böylelikle "iyilikçi görünmek" de mason töresine sığmaz. Bunun için Masonlukta her türlü iyiliğin bildirilmeden ve anlatılmadan, karşılığında hiçbir şey beklemeden yapılması öngörülür.

İyiliğin tek bir ödülü olabilir; o da insanın iyi olup başkalarına da iyilik etmekle edindiği onur, duyduğu mutluluktur.

Evet ama bu iş öyle olmuyor. İyilik, görülmesi, görenlerin beğeniyle karşılaması için yapılıyor. Bir diğer deyişle gösteriş… Bu, Masonlukta da görülebiliyor. Hele söz konusu iyilik bireysel olarak değil de kurumsal bir boyutta yapıldığında…

Doğruluk ve Dürüstlük

Bu iki kavram pek yakın anlamlıdır. Düşünüleri ve tutumu gerçek ile uyum içinde olan kimseye "doğru", söz ve davranışlarında aldatmacaya yönelmeyene "dürüst" denir. Bu iki bireysel nitelik ya da erdem, çoğu kez bir arada bulunur.

Doğru ve dürüst olan insan kendine güvenir ve inanır. Hiç kimsenin arkasından konuşmaz. Kendisi kadar başkalarına da yararlı olmaya çalışır. Başkalarının kusur ve noksanlarını kendi yararına kullanmaz. Düşkünlerin zayıflıklarından çıkar sağlamaya kalkışmaz. Başkalarının haklarını içtenlikle saygı duyarak ve kıskanmadan savunur. Her zaman bildiğini söyler; bilmediklerini öğrenmek için okur ve dinler. Olgun ve erdem sahibi kişilerin niteliklerinden örnek alarak kendini olgunlaştırmaya çalışır.

Her zaman ve her yerde, koşullar her nasıl olursa olsun her ortamda doğruluğu ve dürüstlüğü benimseyerek uygulamak, korkusuzluğun en güçlü örneği sayılır.

Dokuz köyden de kovulsa bile mi?

Evet!

Bu, bireyin geçici zarara uğramasına hatta toplumun diğer bireylerince bir süre için yadırganmasına bile neden olabilir. Fakat uzun süre içinde bireyin olumsuz tutkularını giderip gerçek bir "insanlık sevgisi" edinmesini sağlar.

Dürüstlük yalancılığın, iki yüzlülüğün, dalkavukluğun, açıkgözlük etmenin, yüze gülücülüğün, kaypaklığın, başkalarının haklarına göz dikmenin karşıtıdır. Toplumun güncel acımasız koşulları nedeniyle, dürüst bir insana belki "aptal" denebilir ama "kötü" denilemez.

Anlatılanlara katılmamak olanaksız… Zatin bu anlatımların benzerleri Masonluktaki öğretim kapsamında da görülür. Fakat iş uygulamaya gelince, masonların hepsinin doğru ve dürüst insanlar olduğunu söylemek zor. Ancak bundan ötürü bir kurum olarak Masonluk sorumlu tutulamaz. Nitekim birçokkez söylendiği gibi, her mason, Masonluktaki öğretimi yeteneği ölçüsünde alır.

Alçak Gönüllülük

Alçak gönüllülük (tevazu), bir insanın öz varlığına (nefsine) karşı fazla düşkün olmayıp, nitelikleri üzerine açık bir değerlendirme yapabilmesidir. Yetersizlik, korkaklık ve kendine güvensizlik değildir; ne de insanın kendini küçük görerek alçaltmasıdır.

Alçak gönüllü bir kişi, *"kendini olduğundan önemsiz gösteren kişi"* değildir. Bu bağlamda dilimizde bir yanlışlık yoktur ama çoğumuzun düşünülerinde bir kavram yanlışlığı yer etmiştir. Alçak gönüllü kişi, az ile yetinip kendisi için çok şeyler istemeyebilir. Böbürlenmez. Kendini öne çıkararak gösterişte bulunmaz. Fakat tüm bunlar kendini küçük görmek ya da öyle göstermek değil, tersine olduğundan büyük görmek ya da göstermek eğilimine kapılmamaktır. Alçak gönüllülük kendini "yetersiz" nitelemek olmadığı gibi, asla "miskinlik" ile eş anlamlı değildir. Sadece kibirli ve gururlu olmamaktır.

Alçak gönüllülük, insanın kendi değerlerini, yeteneklerini, olumlu ve olumsuz yanlarını iyice bilmesi ve buna göre davranmasıdır. Bu kavram, ***"insanın kendi kendisini içtenlikle yargılayarak, bu yargısını açıkça ortaya koyması"*** olarak da tanımlanabilir.

Dolayısıyla alçak gönüllülük, benlik tutkusundan kurtulmayı bilmek, gösterişe değil öze önem vermek, gereksizcesine övünmeyip övülmeyi de beklememektir.

İnsanın sosyal yaşamında edinebileceği en üstün erdemlerden biri gerçekten alçak gönüllü olabilmektir. Bu erdem, içeriğinde öz eleştiri (nefis muhasebesi) yapabilme yeteneğini taşır. Bu nedenle de alçak gönüllü bir kişi, gerçeklerin araştırılmasında kibirli ve gururlu bir kişiye oranla çok daha başarılıdır.

Alçak gönüllü kişi, herhangi bir kusur işlediğinde ya da yanılgıya düştüğünde, kendi gerçek değerinin farkında olarak kusur ya da yanılgısını kabul eder. Bunu olabildiğince düzeltmeye ya da gidermeye çalışır. Böylece bu erdem, kişiye evrimsel doğrultuda gelişme ve olgunlaşma yolunun kapısını açar.

Kendini diğer insanlardan üstün tutmayan kişi, başkalarıyla olumlu ve uyumlu ilişkiler kurar. Üstelik bu ilişkiler gelip geçici değil, sürekli olur.

İnsanın sahiden alçak gönüllü olması ile aslında hiç de öyle olmamakla birlikte öyle görünmesi, birbirinden çok farklıdır. Alçak gönüllü olabilmek, insanın kendi kendisini aldatmamasını, üstelik başkalarını aldatmaya kalkışmamasını gerektirir. Bu nedenle de alçak gönüllü olmanın öğelerinden birinin de **"içtenlik"** (samimiyet) olduğu söylenebilir. Çünkü içtenlikten yoksun bir tutum ya da davranış, ancak bir "gösteriş" olabilir.

Masonluktaki çalışmalarda sık sık "Bir mason, alçak gönüllü olmayı bilen insandır." denir. Bu deyiş, "alçak gönüllü kişi" ile "gerçek mason" kavramlarını özdeşleştirmekte gibidir. Aslında böyle bir özdeşleştirme yapmak doğru sayılmaz çünkü "gerçek mason" olabilmek için alçak gönüllü olmak gerekli ama yeterli değildir. Ancak bu deyiş, Masonlukta alçak gönüllülüğe verilen değeri ve önemi vurgular.

Masonlar bu önerilerden ne denli pay alabiliyor acaba? Kimilerinin burnu o kadar havada ki, alçak gönüllü olmanın yanına bile yaklaşamıyorlar.

İçtenlik

Kişinin Masonlukta benimsenen erdemleri besleyen bir niteliği olan içtenlik yani samimiyet, sözde, tutumda ve davranışta art niyetsiz ve açık olmaktır. Yalancılığın, iki yüzlülüğün, dalkavukluğun, yüze gülücülüğün karşıtıdır. Sevgi, dostluk, bağlılık, güç birliği, dayanışma ve uyuşmanın gereğidir.

Masonlardan üç tür içtenlik beklenir:

a) Kendilerine karşı içtenlikli olmak yani kendi kendini aldatmamak;
b) Diğer masonlar karşı içtenlikle beslenen bir tutum benimsemek yani ilişkilerinde kendilerini olduklarından başka türlü göstermemek;
c) Masonluğa içtenlikle bağlanmak yani Masonluğun amaçlarını ve ilkelerini benimsemiş gibi görünüp aslında bunları umursamazlık ya da vurdum duymazlıkla karşılamamak.

Masonluğun ilkelerinin başarısı, masonların bunları içtenlikle benimsemekte oluşuna dayanır. Masonluğa girmiş olan bir kişi, "mason" sıfatını almakla kalmamalı, bunun kendisine yüklediği görevleri bilerek ve isteyerek üstlenmelidir. Bu, baskı ve zorlamayla olmaz; gönüllü olma, gönül verme işidir.

Aynı durum, aynı sorgulama… Masonlardan ne kadarı öyle yapıyor?

Görev Duygusu

Görev, önemi bilinçle kavranarak, isteyerek ve içtenlikle üstlenilerek yapılan ya da yerine getirilen iştir. Açıkça "ödev"den farklıdır. Çünkü ödev, istense de istenmese de yapılmalıdır. Bu yüzden görevin gerektiğince ve başarılı olarak yerine getirilmesi, görev duygusuna sahip olmaya bağlıdır.

Görev duygusu, görevin önemini, değerini ve yararını anlamak, benimsemektir.

Görevlerimizi ikiye ayırabiliriz. Bunlardan ilki kendimize karşı olan görevler, ikincisi ise topluma karşı ya da toplum ile bağlantılı görevlerdir.

[Masonluktaki örgütlenme uyarınca "yönetimsel" nitelikli bir görev almak, töresel ilkelerle bağlantısı olmayan bambaşka bir konudur. Bu bakımdan bir karıştırma olmasın diye daha önce "yükümlülük" terimini kullanmıştık. Ancak artık buna gerek yok; çalışmalarda yürütülen yönetimsel işler ve bunlarla bağlantılı konular, her biri sorumluluk içermekte olsa da apayrı tutulmalı.]

Kişinin kendisine karşı olan en önemli görevleri şunlar olsa gerek:

1. Öz varlığını kötü alışkanlıklardan, dogma ve boş inançlardan, gururdan, bencillik ve üstünlük tutkularından, ön yargılardan arındırmaya çalışmak;
2. Gerçeklerin araştırılmasında bilimsel yöntemi ve akıl verilerini öncelikli tutarak, bir yandan bilgilerini artırıp geliştirirken diğer yandan da töresel ve ruhsal bakımdan olgunlaşmaya çalışmak;
3. Olumlu bireysel niteliklerini (erdemlerini) yetkinleştirmeye uğraşırken, sürekli öz eleştiri ile yanılgılarını saptayıp gidermeye çalışmak.

Burada üç kez art arda aynı sözcüğü kullandık; tekrar olduğunu bilerek... Bunu bir kez daha kullanıp kişinin kendisine karşı olan görevlerini tek bir sözcük ile özetleyebiliriz: ÇALIŞMAK.

Konu Masonluk ile bağlantılı olunca, galiba burada "kişi" yerine "mason" sözcüğünü koymak gerekiyor.

Şu Masonluğa giriş töreni (ilk aydınlanma ya da tekris, inisiyasyon) öncesinde adayın alındığı Düşünme Odası (Tefekkür Hücresi) denilen yerde, beceriksizce hatta belki heyecanla ve şaşkınlık içinde yanıtlamaya çabaladığı birtakım sorular var ya hani...

Bu soruların eşkenar üçgen biçiminde kesilmiş bir kağıtta, bunun her bir yanında olmak üzere üç sorudan oluşuğunu da ekleyelim.

Basılı olan ve isteyenin edinebileceği kitapta bunun ve diğer bazı ritüelik uygulamaların verilmiş olmasının hiçbir sakıncası yok. Kimi masonlar, böyle anlatımların ezoterik geleneğe aykırı olduğunu ileri sürüyor. Sakın siz de öyle düşünmeyin. O denilen çok geçmişte kaldı. Daha önce belirtilmiş olduğu gibi, masonların yazılı ritüelleri internette zaten kolayca bulunabiliyor. Günümüzde ezoterik yani salt masonlara özgü olan, sadece uygulamanın yaşanışı…

Her nedense üç soru... Kâğıt üçgen kesilmiş olduğu için mi?

Söz konusu üç soru, bir mason kuruluşundan diğerine farklı olabiliyor.

Üçgen değil de kare biçiminde olsaydı da aynı işlevi görmez miydi acaba?

Bir soru daha eklenebilirdi o zaman: "Kendinize karşı olan göreviniz nedir?" Özellikle çoğul değil, tekil soru. Bu bile adayı zora sokmaya yeter. Şu yukarıda dediklerimizden birini yazar mı acaba? Hele kısaca "çalışmak" der mi? Adaya bu aşamada üç soru yöneltilecekse, içlerinden ikisinin birleştirilip bunun eklenmesi çok iyi olmaz mıydı?

İlginç bir öneri… Bir kere, anlaşılan böyle bir soru yok; sadece kişinin başkalarına karşı olan görevlerini değerlendirmesi isteniyor; aile, ulus ya da ülke, sonra genel olarak insanlık bunların başında geliyor. Fakat bazı mason kuruluşlarında, özellikle dinsel nitelikli bir eğilimi olanlarda kişinin Tanrı'ya karşı görevlerinin neler olduğunun sorulduğu da görülebiliyor. Bu kitapta buna değinilmemiş.

Topluma karşı ya da toplum ile bağlantılı en önemli görevlerimiz ise hiç kuşkusuz ailemizden başlar. Üyesi olduğumuz mason kuruluşuyla birlikte tüm çevremizi kapsar. Oradan önce yurdumuza sonra tüm insanlığa uzanır. Bu arada elbette masonları da unutmamalıyız.

Toplumsal nitelikli görevlerimizi şöyle özetleyebilir miyiz: ***"Kendimiz için istediğimiz her şeyi başkaları için de istemek, böylece toplumsal düzeydeevrim doğrultusunda ilerleme sağlanması için katkıda bulunmak üzere çaba göstermek."***

Özveri

Görev duygusunun bir uzantısı olan özveri (fedakârlık), başkaları için ya da bir amaç uğruna değerli sayılan şeylerden ya da haklardan caymaktır.

Özverili olabilmek için, bireysel yararlanma ve çıkar kaygılarından, hırslardan ve olumsuz tutkulardan arınmak gerekir.

Burada "olumsuz tutku" denilmesi iyi olmuş. Çünkü salt "tutku" denilince, bunun iyi ya da istenilir türden olanı da söz konusu. Genellikle bireysel ya da zararlı tutkular olumsuz, bir kurum ya da toplum için olanı ise olumlu sayılıyor. Burada bunları sayıp dökmek doğru olmaz; keşke kitapta şu olumsuz tutkuların birkaç örneği verilseydi…

Bu da yetmez; Masonluğa girerken verilen sözler uyarınca, ilkeler doğrultusunda bir gün amaçların gerçekleşeceği umudunu yitirmeden çalışılmalı. Bunun için olanaklar varsa elden geldiğince maddî katkıda bulunulmalı ama asıl ve daha önemli olan zaman vermek olmalı. Bu noktaya dikkat edin lütfen: Masondan beklenen, *"zaman ayırmak"* değil, **"zaman vermek"**tir. Bunu yapamıyorsa, yapamayacaksa, bu kurumda bulunuşuyla sadece diğerlerine yük olur.

Oysa bu çoğu masonun umurunda bile değil. Parasal yükümlülüklerini yerine getiren masonların çoğu tüm görevlerinin bundan ibaret olduğunu sanıyor ya da doğrusunu bilse de kendisini yapmadığına inandırmaya çalışıyor.

Fakat burada asıl önemli olan şu "zaman vermek"… Bunun anlamı ise herhalde *"loca toplantılarına düzenli bir şekilde katılmak"* olarak alınmamalı. Çünkü bu bağlamda asıl önemli olan, katkıda bulunmaktır.

Sabır

Dilimizde bu sözcüğün karşılığı olarak *"dayanç"* da veriliyor ama bu da birçok yeni sözcük gibi tutulmamış olanlardan… Biz eskisiyle devam edelim.

Sabır, dileklerin beklendiği şekilde gerçekleşmemesi üzerine hemen kızmamak, öfkelenmemek, kolayca karamsarlığa düşmemek, vazgeçmemek ve umutsuzluğa düşmemektir. "İstenmeyen, hoşlanılmayan, onaylanmayan, sıkıntı veren ya da acı çekmeye neden olan bir duruma katlanmak" olarak da tanımlanabilir.

Hemen her toplum ve her kurumda olduğu gibi, sabırlı olmak, masonlar için de bir erdem sayılır. Durumun elverişsiz ya da olumsuz görünümüne karşılık, değişebileceği, olumlu sonuç verebileceği beklenişinden doğar. Dolayısıyla kaynağında "umut" yatar.

Gizemci (mistik) düşünü ve benimseyişler uyarınca sabır, benliği ve dilekleri köreltip çabaları ve direnişi durdurmaktır.

Bu yaklaşım, niteliğine bakılmadan tüm tutkuları bastırmak, her şeyi olduğu gibi kabul etmek, alın yazısı (kader) denilen olguya boyun eğmektir. Bunu böyle benimsemek, bir bakıma insanın özgürlüğünü yitirmesi ya da isteyerek terk etmesiyle özdeşleşir. İnsanın gücünü ve değerini hiçe sayması demektir. Evrimsel doğrultuda ilerlemeyi bir yana bırakıp olduğu yerde saymasıdır.

Masonların bakış açısından sabır önemlidir ama kişiliği yok etmeye değil, güçlendirmeye yönelik olmalıdır.

Masonlar, akılcı ve olumlu dilekler ile yararlı tutkularını, duygusal heyecanların üzerinde tutmalıdır. İstenmeyen ve beklenmedik olaylar önünde bugün ya da hemen başarılı olamasalar bile yenik düşmemelidirler. Gelip geçici zevk ve belirsizliklere kapılmaksızın, korku altında da ezilmeksizin, güvenle çalışmayı ve geleceğe umutla bakmayı sürdürmelidirler.

Buna "gönül gücü" denilse belki daha yerinde olurdu.

Ancak hiç kimse sabırlı olmanın yararına içtenlikle inansa bile bu erdeme kısa süre içinde ve kolayca erişemez. Sabırlı olmak, akıl yoluyla, bilgiyle, deneyimle zaman içinde edinilir.

Direşme

Bu terim de pek sık kullanılmadığı için anlaşılmayabilir. Belki siz bunun da yerine eski dildeki "sebat" sözcüğünü tercih edersiniz.

Sabır, edilgin (pasif) bir erdemdir. Hiçbir eylem içermez. Etkinliğe geçirmek için direşkenlik göstermek (sebat etmek) gerekir. Direşkenlik, güçlük ve engellerin karşısında yılmadan uğraşabilme özelliğidir.

Bir masonun erdemli bir kişi olması yetmez. Yerine getirmesi gereken görevleri, çevresindeki bilgisizlik, batıl, bağnazlık, adalete aykırı işler gibi birçok olumsuzluk ile savaşıma (mücadeleye) girmesini gerektirmektedir. Bunların yerine bilginin, bilimsel yöntemin, akıl verilerinin ve insancılığın yerleşmesi için çaba göstermelidir.

Bu açıdan bakınca, bir masonun görevlerinin aslında hiç de kolay olmadığı ortaya çıkar. Görevin yerine getirilebilmesi, olası güçlük ve engellerden korkmamayı, umut kırıcı etkenler karşısında yılmamayı, benimsenen amaçlar doğrultusunda uğraş vermekten kaçınmamayı, zorluklarla karşılaşıldığında hemen umutsuzluğa kapılıp caymamayı, tutarlı bir kararlılık ile çalışmayı sürdürmeyi, dayanıklılık göstermeyi, direnmeyi gerektirir. Öyle yapılmalıdır.

Bir mason gerçeklere dayanabilmeli, kabullenebilmeli, onların karşısında güçlü olmalıdır. Bunu yapamaz, buyrultu ve duygularına egemen olamadığından ötürü kararsızlık içinde bocalarsa, başarısızlıktan kaçınamaz. Ya kolayca yenilgiye uğrar ya da beklemediği bir tuzağa düşer.

Bu nedenle bir masonun, bireysel buyrultusuyla, özgür düşünceyle ve akıl ile direnerek çalışması gereklidir.

Acaba bunlar Masonluğa girmesi önerilen ya da girmek isteyen bir adaya açıkça anlatılıyor mu? Bırakın adayları, acaba masonlar bunları biliyor ve üstleniyor mu? Öyle değilse, burada sayılması da boşuna demektir. Ancak mason olanlar belki okur da kendi özeleştirilerini yaparak bu yola girmeye çalışırlar diye umutlu bir düşünce beslenmiş olabilir. O da elbette sadece okuyanlar için…

Yüreklilik ve Uyanıklık

Direşme kendi başına olmaz; yüreklilik (cesaret) ile sağlanır. Bu ise düşünce, söz ve eylemde korkusuzca girişimde bulunabilmektir. Bir mason yürekli olmalı.

Ancak yürekli olacak diye bu kendisini olur olmaz tehlikelere atması demek değildir. Atılganlık gösterirken dikkatli, bilinçli ve ölçülü olmalı... Bunu ise "uyanıklık" sağlar. Masonların ritüellerinde bu bağamda öğütler var. O sözler boşuna değil.

Uyanıklık, sözlüklerde eş anlamlı olarak verilmekte olsa bile mecazî anlamdaki *"açıkgözlük"* ya da *"kurnazlık"* ile karıştırılmamalı. Burada sözünü ettiğimiz uyanıklık (teyakkuz), dikkatli ve tetikte olmak, izleme, gözleme, anlama, karşılaştırma, anlamlandırma, öğrenme ve kavrama yeteneklerinin tümünü gerektiğince ve uyumluca kullanabilmek, işi bilerek yapmaktır.

Uyanıklık, "doğru" olanı "yanlış" olandan ayırt edebilmeyi sağlar. Bir bakıma aldanmaktan ve kandırılmaktan sakınmaktır. İmgelere kapılmamak, gerçekleri kaçırmamak, bilgisizlik içinde bocalamamak, batıla sapmamak, özgürlüğü sahiplenerek korumasını becerebilmektir. Bu nedenle de masonlar için uyanıklık, hem bir erdem hem bir töresel ilkedir.

Bir mason sadece ritüelde belirtildiği için loca toplantılarında değil, harici yaşamda da her an ve her yerde bu anlamda uyanık olmalı. Görevlerinin gereği fırsatlardan yararlanmasını da bilmeli ama bunu "uyanıklık etmeli" anlamına çekmemeli; uyanık olmak başka, uyanıklık etmek başka…

Acaba masonlar bu farkın farkında mı? Gerek ilgili ritüelde gerekse burada şu "uyanıklık" terimi yerine bir başkası kullanılsa daha iyi olurdu. Örneğin "dikkatli" dense aynı anlama gelmez miydi?

Dayanışma ve Yardımlaşma

İnsanlar arasında dayanışma (tesanüt) ve yardımlaşma (muavenet), toplum içinde esenlik ve mutlulukla yaşamanın gereklerindendir.

Başkasına iyilik etmek, yardımda bulunmak, destek olmak gibi davranışlar insanın yaşamından ve olanaklarından özveride bulunması değildir. Bir kişinin edinmiş olduğu bilgi, görgü ve deneyimlerden, düşüncelerinden, özdeksel ve tinsel tüm değerlerden tek başına ve yalnızca kendisini yararlandırmaya hakkı yoktur. Toplum içinde yaşayan insan, bunları başkalarının da yararına sunmak, diğer insanlarla paylaşmak zorundadır. Bu onun "insan" oluşundan ileri gelen bir yükümlülüğüdür. Bir bakıma adaletin de gereğidir.

Dayanışma ise en az iki kişinin sevgi, bağlılık ve içtenlikle birbirlerine yardım etmesi, destek vermesi, birbirlerinin gereksinmelerinin karşılanması için katkıda bulunmasıdır. Yardımlaşma ile eş anlamlı değildir; arada bir ayrıntısal fark var.

Yardımlaşma salt özdeksel (maddî), dayanışma ise öncelikle tinsel (manevî) nitelik taşır. Yardımlaşma için sevgi, bağlılık ve içtenlik gerekli olmayabilir; bir "alışveriş" niteliği taşıyan yardımlaşmalar da vardır.

Dayanışma ise sevgi, bağlılık ve içtenlik olmaksızın gerçekleşemez.

Herkes çok iyi bilir ki güçlük ve acılar paylaşılınca bölünüp azalır; sevinç ve mutluluklar ise paylaşıldıkça artar. Dayanışma, paylaşma ile bütünlenir.

Masonluğun yüzyıllarca etkin ve güçlü bir kurum olarak varlığını sürdürebilmiş olmasının temel nedenlerinden biri, masonlar arasında oluşmuş dayanışmadır.

Masonluktaki dayanışma, dışarıdaki çevrelerde pek yanlış değerlendirilmiş, *"bir çıkar alışverişi"* gibi yorumlandığı olmuştur. Oysa masonlar pek iyi bilir ki, aralarında geçim sıkıntısı çeken hatta güncel gereksinmelerini karşılamakta zorlananlar vardır. Masonluktaki yardımlaşma ilkesi, masonların, güç duruma düşenlere ellerinden gelen yardımı esirgemelerini gerektirir ama bu bağlamda hiçbirini ne zorunlu tutar ne de herhangi birini gerektiğinden çok varsıllaştırmak (zenginleştirmek) gibi bir hedefe yöneltilebilir.

Bunu masonlar böyle bilmekte olabilir ama gelin görün ki, toplumların çoğunda bu hiç de böyle bilinmemektedir. Ancak bu yanlış bilginin giderilebilmesi için masonların yaptığı bir şey var mı acaba?... Ayrıca, masonlar arasında gerektiğinde uygulanması beklenen yardımlaşmanın da etkili bir şekilde gerçekleşmediği, Bunun üzerine kırılma ve gücenmelerin oluştuğu örnekler var. Fakat bundan ötürü Masonluk sorumlu tutulabilir mi? Hayır, bunun sorumlusu masonların kendileridir, bireysel olarak…

Fakat bir de bu olgunun "madalyonun öteki yüzü" gibi tersi de görülebiliyor. Yardıma gereksinmesi olan masona, olanaklar elvermediği için onun istediği ölçüde maddî destek verilemiyor. Bu durumda, yardım bekleyen, haksız bir şekilde bunu göremediğinden yakınıyor. Böyle örnekler de var. Hatta bundan ötürü Masonluğa karşıt (antimasonik) girişimlerde bulunanlar bile söz konusu…

Masonlukta dayanışma, her masonun çeşitli konulardaki bilgi, görgü, deneyim, düşünce ve erdemlerinden diğerlerinin de yararlanmasını istemesi hatta istemekle kalmayıp sağlaması, bunun için çaba göstermesi, kendi olanak ve yeteneklerini diğer kardeşlerle paylaşmasıdır.

Masonların, amaçları doğrultusunda ve ilkeleriyle uyumlu olarak el ele, kol kola, omuz omza ve bir güç birliği oluşturarak çalışmalarıdır. Bu çalışmalarda, her birinin diğerlerine koşulsuz ve karşılıksız olarak destek vermesidir.

■ ■ ■

Dayanışmanın en güzel örneklerinden biri, gerektiğinde kişilerin birbirlerini eleştirmekte görülür.

Kötülemek ve yıpratmak amacıyla değil, sevgiyle ve içtenlikle yapılan bir olumlu eleştiri, eleştirilen kişi tarafından da anlayışla karşılandığında, bir yanılgının giderilmesini, bir yanlışın düzeltilmesini sağlar. Eleştirileni küçültmek için değil, noksanlarını gidererek kendini geliştirip bütünlemesine katkıda bulunmak amacıyla yapılır.

Bu nedenle masonlar birbirlerini eleştirmeli; belki kırılıp gücenebilirler diye çekinerek eleştiriden geri kalmamalı; asıl yanlış olan budur.

Bir mason, eleştirildiğinde ise bunu sevinerek, Masonluktaki dayanışmanın bir gereği olduğunu bilerek mutlulukla karşılamalı...

Mason töresindeki dayanışma anlayışı, bu kurumun evrensel amacının hem gereği hem de bir ara sonucudur. Her alanda **"kardeşçe bağlılık"** demektir.

Tolerans ve Hoşgörü

İşte bu genelde çok önemli ve ilginç bir konu başlığı… Bu iki terimin eş anlamlı alınmayıp, aradaki farkın anlaşılması gerekli… Bakalım iyi anlatılmış mı?

Masonlukta, ön yargıların (peşin hükümlerin) hiçbiri geçerli ve doğru sayılmaz. Kaynağı ve türü her ne olursa olsun, her türlü ön yargıdan kaçınmak gerektiği benimsenir. Öyle ki bir masona bundan daha iyi ve daha önemli bir öğüt zor verilir.

Tolerans bir bakıma "ön yargı"nın karşıtıdır. Güncel dilimizde "sabırlı olma", "dayanma", "katlanma", "aldırmama", "boş verme" gibi anlamlara gelmek üzere kullanıldığı görülebilir. Fakat bir kavram olarak bunların hiçbiri ile eş anlamlı tutulamaz.

Hoşgörü ya da hoş görme toleransa daha yakındır ama tam karşılığı değildir. Çünkü hoşgörü duygusal bir tutumun sonucudur; bağışlamayı içerir ama insanın karşısındakini anlamasını, ona önem vermesini gerektirmez.

Tolerans ise, bilimsel ve akılcı bir tutumdan kaynaklanır ve insanın diğerini anlamaya çalışmasını gerektirir. Şöyle de tanımlanabilir:

> ***"Başkalarının yanlış bulunan ya da olması gerekene aykırı sayılan inanç, duygu, düşünü, görüş, anlayış, benimseyiş, eğilim, töre, ilke, tutum, yaklaşım ve davranışlarının, hemen ya da ön yargılı olarak yadsınmayıp, tepkiyle de karşılanmayarak, göreli bir doğruluk ya da haklılığının bulunabileceğini ya da bunların birtakım noksanlık ve yanılgılardan ileri gelmekte olabileceğinin düşünülmesi."***

İnsanlar arasındaki çoğu tartışma ve uzlaşmazlıkların sonu gelmez bir biçimde uzayıp gitmesi hatta çıkmaza sürüklenmesi, herkesin kendi görüş, düşünü ve kanılarını diğerlerine zorla kabul ettirmekte diretmesinden ileri gelir. Kişinin karşısındakinin görüş, düşünü ve kanılarına değer vermemesi de bunu pekiştirir.

Oysa her insanın gerek yaşam gerekse evrensel gerçeklere ilişkin edinmiş olduğu bilgiler ile bunların üzerine oluşturduğu öznel (sübjektif) görüş ve kanıları başkalarınınkilere uymayabilir.

Fakat bu uyumsuzluk, içlerinden birinin benimseyişinin en iyi ve en doğru, diğerlerinin bunlarla çelişkili olanlarının ise kesinlikle kötü ve yanlış olduğunu göstermez.

Kişinin kendi bilgi, düşünü ve kanılarının "kesinlikle doğru" olduğunu ileri sürmesi, düşebileceği en büyük yanılgıdır. Kendisini böyle bir yanılgıdan kurtarabilmesinin tek bir yolu vardır: Her zaman ve her konuda yanılabileceğini benimsemesi…

Karşısındakine tolerans göstererek dinleyen, anlamaya çalışan, böylece kendi noksanlarını ve yanlışlarını gidermeyi öngören kişiler çabuk anlaşmaya varır. Bu anlaşma, aralarında birlik ve bütünlük oluşturmanın önemli bir aşamasıdır.

■ ■ ■

Masonluktaki tolerans anlayışı, belli bir ilke ya da görüşe inanmaya ve onu savunmaya engel değildir. Fakat karşı görüşü savunanları da sonuna kadar dinleyerek, akılcı bir yöntemle bu savunuların değerlendirilmesini gerektirir.

Bu nedenle tolerans, hoş görme (müsamaha) ya da dayanma (tahammül) ile kalmaz. Aynı zamanda bilgi ve düşüncenin gelişme ve olgunlaşma öğesidir.

Masonlukta tolerans, özgürlüğün zorunlu ve kaçınılmaz temeli, insanlığın birlik ve bütünlüğünü gerçekleştirecek bir töresel ilke olarak da nitelenir.

Ancak tolerans kavramı kadar "toleransın sınırı" da önemlidir. Özgürlük gibi toleransın da sınırsız olamayacağı bilinmelidir. Toleransı, eşitliği bozabilecek, bireyin onur ve saygınlığından özveride bulunmasını gerektirecek, zorunlu bir kabullenişe yol açacak, bir yanlışın egemenliğine neden olabilecek ya da sonsuzca belirsizlikler yaratabilecek bir mertebeye vardırılmamalıdır.

Kimileri, toleranslı bir tutumu benimserken, yanlışlıkların ve kusurların hatta yasalar ya da benimsenmiş kurallar uyarınca "suç" sayılabilecek davranışların bile bağışlanmasından yana çıkar; toleransın bunu gerektirdiğini ileri sürer.

Hayır!... Olmaz!... Bu büyük bir yanılgıdır. En azından "tolerans" kavramının yanlış anlaşıldığını gösterir. Çünkü -daha önce değinildiği üzere- bağışlama duygusal kaynaklıdır; tolerans ile bağdaşmaz, ancak "hoşgörü" kavramında yer alabilir. Bu ise Masonlukta hoşgörüye önem verilmediği anlamına gelmez.

Toleranslı kişi hoşgörülü de davranabilmeli, gerektiğinde ya da öylesi daha uygun düştüğünde yanlış yapanların kusurlarını görmezlikten gelebilmelidir.

Ancak hoşgörülü olmak, yanlış ya da kusurların eleştirilmemesi, doğruların gösterilmemesi anlamına da gelmez.

Hoşgörünün de bir ölçüsü, bir sınırı vardır. Aksi takdirde yanlışların ve kusurların aynen yinelenmesi ya da benzerlerinin yapılması önlenemez.

Bu bakımdan masonlar, "sevecen" (şefkatli/müşfik) nitelikli bir tutum edinmeli.. Zaten bu da Masonluğun töresel ilkeleri kapsamında yer alır.

Ancak "sevecenlik" kavramına gelmeden önce "sevgi" konusuna bir göz atalım.

Sevgi

Töresel ilkeler üzerinde dururken, bilimsel yöntem ve aklın öncelikli tutulduğu belirtildi ama bu "duygu" denilen şeye karşı olunduğu, önem verilmediği anlamına gelmez.

Sevgi (muhabbet) bir ilke ya da erdem değildir. Fakat "sevgi beslemek" ya da "sevmeyi bilmek" bir ilke, bir erdem olabilir.

Sevgi, gönülden bağlanmayı sağlayan bireysel duygudur.

Öyle bir tinsel değerdir ki, kötülük, çatışma, kin, hınç ve kıskançlıkları yok eder; kişileri birleştiricidir; herkes ona gereksinme duyarak başka insanlardan almayı ya da görmeyi bekler; aynı anda başkalarına vermek de ister.

Sevgi hem alındığında hem verildiğinde kişiye mutluluk sağlar; dostluğun bağı ve toplumsal birliğin temelidir.

İnsanın başkasını sevebilmesi için, almanın yanı sıra vermenin de mutluluk getirdiğine içtenlikle inanması gerekir. Nitekim Masonluğun öğretiminin bir bölümü, böyle bir bilinci kazandırmaya yöneliktir.

Sevgi buyrukla, zorlamayla, baskıyla, ödüllendirme umutlarıyla, cezalandırma korkusuyla oluşturulamaz ve yerleştirilemez.

Totaliter rejimler, çeşitli sosyal öğretiler (doktrinler) ve dinlerden birçoğu, insanlar arasında sevgi bağlarının oluşturulup geliştirilmesini önerir ve savunur ama sağlamakta yetersiz kalır.

Bunun nedeni, sevgiyi "zorunlu" saymaları, sevgi gösterme karşısında bireye bir şeyler vadetmeleri, esirgemesi durumunda ise başına hayli kötü şeyler geleceği konusunda korkutmaya kalkışmalarıdır.

Sevmesi için baskı ve etki altında tutulan insan, sever gibi görünebilirse de sevemez. Ancak gönülsüz bir sevgi gösterisinde bulunabilir.

İnsanın duygularını olumlu ve yararlı yöne çevirerek gerçek sevgi oluşumunu canlandırabilecek en etkili yöntem, önce onu kendi kişiliğini, öz varlığını tanımaya yöneltmektir; başkalarını sevmeye girişmeden önce kendisine karşı sevgi beslemesini sağlamaktır; sevginin anlamını ve değerini kavrayabilmesi için olanak yaratmaktır.

Bu gerçekleştirilebildiği zaman, insan sevgiyi aldığı gibi vermeyi de başarır; nasıl sevildiğinde mutlu oluyorsa severek de mutluluğa ulaşır.

İnsan severek mutlu olduğunu bir kez kavrayınca, bunu elden kaçırmamak için daha çok sevmeye yönelir.

Bu olumlu sonuç, doğuştan var olup bilinçaltına saklanmış olan sevginin, bireysel buyrultuyla bilinç ortamına çıkarılmasıdır. Hiç kimse bunu başkası için yapamaz ve başkasının da bunu yapmasını sağlayamaz.

İnsan bu konuda bir diğer kişiye sadece öneride bulunup yol gösterebilir. Herkes kendinde bulunan sevme yeteneğini etkinliğe geçirerek kendi sevme gücü ve becerisini ancak kendisi oluşturabilir.

Masonluktaki genel sevgi anlayışı, kişide toplumu ve toplumda insanlığı sevmektir. Her türlü yararlanma kaygısından arınmış olarak ilgiden, bilgiden, varlıktan, içinde yaşanılan şeylerin dışa vuran her belirtisinden vermektir. Bu sevgi doğuştan yoktur; kendi kendine de oluşmaz. Buna **"bilinçli sevgi"** denir.

Bilinçli sevgi, ancak istemle ve bireysel buyrultuyla oluşur; sonra geliştirilip yönlendirilebilir. Bu tür sevgi, önce sevilecek kişiye **ilgi** duymayı, sonra onun hakkında iyice **bilgi** edinmeyi, onu yakından **tanımayı** gerektirir.

Aslında buna bir şey daha eklenmeliydi: Paylaşma… Kuşkusuz bu paylaşma, maddî nitelikli değil, tinsel bir yakınlaşmanın doğal sonucu olmalı.

■ ■ ■

Masonlukta sevgi, tüm insanlarla bir olmak, kaynaşmak, özgürlük ve eşitlik ortamında farklılıkları önemsiz tutarak, özden öze, gönülden bağlanmaktır. Böyle bir sevgi, algılayarak, düşünerek, anlayarak verilir ve aynı şekilde alınır. Hiçbir karşılığı da yoktur.

Bu tür bir sevginin masonlar arasında oluşumuna KARDEŞ SEVGİSİ denir. Bu tür sevgi, hiçbir kan ya da aile bağına yani bir genetik ortak kökene dayanmadığı için, tümüyle bilinçli bir sevgidir. Bu sevgi, birbirlerini kardeş bilen masonlar arasındaki güven, dayanışma, bütünleşme ve birlik içinde güçlenmeyi sağlar.

Ortaya sık sık şöyle bir soru atılır: «Masonluktaki kardeş sevgisini oluşturan temel öğe nedir?»

Bunu yanıtlamak hayli zordur. Uzun ve felsefi anlatımlara girişmek gerekir. Zaten "sevginin nedeni" sorulmaz hatta «Sevginin nedeni ve gerekçesi olmaz!» denir. Oysa masonların arasındaki kardeş sevgisinin mutlaka bir gerekçesi bulunmalıdır. Mademki bilimsel yöntemden yararlanmak ve bir yargıya varırken akıl ile düşünüp değerlendirmek öngörülüyor; masonların aralarındaki kardeş sevgisinin nedeni, gerekçesi de açıklanabilmeli…

Şöyle bir açıklama denemesi yapalım: Aynı okulda okuyanlar birbirlerini sever. Okullarında solumuş oldukları havayı, çevreyi, yaşamlarında birlikte geçirmiş oldukları değerleri, anılarını, ortak tanıdıklarını paylaşır. Aynı mahallede, aynı köyde, aynı kent ya da kasabada oturanlar hatta aynı ülkenin yurttaşları için de bu böyledir. Üstelik bunu zaman farkı bile zor etkiler.

Bu açıdan bakıldığında, aynı locanın üyesi olan masonlar arasında sevgi bağı oluşması doğaldır. Fakat burada söz konusu olan, birbirlerinden ayrı ayrı gruplar halindeki masonlar değil, evrensel boyutta masonların tümüdür. Onları dünya çapında birbirlerine **"ülkü birliği"** bağlar.

Bunun bir başka gerekçeye bağlanması, farklı bir açıklaması olamaz mı?

Olabilir elbette!… Onu da siz düşünün. Güzel yorumlar yapacaksınız. Çünkü sevgi güzelliktir; bu güzellik bir güçtür; bilgeliğin öğelerinden biridir.

Bu işin öyle "ülkü birliği" falan ile olabileceği yok. Nitekim olmadığı da görülüyor. Çünkü birliktelik olmadığı sürece sevginin oluşması boş bir lâftan ileri gitmez. Nitekim aynı mason kuruluşu hatta aynı locanın üyesi olan masonlar arasında bile belirtilmiş olan "ilgi", "bilgi" ve "tanıma", bunların üzerine eklenen "paylaşma" olmadığı sürece, sevginin oluşumunu beklemek sadece romantik bir hayaldir.

Sevecenlik (Şefkat)

Masonluğun töresel ilkelerinden biri olarak hayli sık dile getirilen sevecenlik, sevginin bir yan ürünüdür. Kısaca "koruma ve yardımcı olma amacıyla, gönülden ve iyi niyetle gösterilen yakınlık" olarak tanımlanabilir.

Bu kavram, çoğu kez yanlış değerlendirilmiş, *"yoksullara ve güçsüzlere acıyıp onlara yardım eli uzatmak"* anlamında alınmıştır. Bunun temelinde bireysel doyum sağlama eğilimi vardır.

Oysa sevecenliğin asıl kaynağı sevgidir.

Bir diğer deyişle, sevgi olmayınca sevecenlikten söz edilemez.

Sevgiden farkı, sadece bir gereksinmesi olana ve tek yanlı olarak yöneltilmesi, davranış ya da maddî yardım biçiminde somut bir göstergesinin bulunması, sevecenlik gösterilenin bunun farkına varmasıdır.

Bu gereksinme, özdeksel (maddî) ya da tinsel (manevî) olabilir. Sevecenlikle yapılan yardım maddidir.

Dayanışma ya da gönül desteği ise manevîdir.

Sevgi kavramının yukarıdaki tanımı ve açıklaması hatırlanırsa, sevecenliğin temeline sevginin yerleşmiş olduğunun söylenmesi, yanlış bir değerlendirme oluyor. Sevecenlik denilen olguyu sevgiye bağlamamak, onunla bağdaştırmamak, apayrı tutmak gerekli…

Bir ilke olarak "olmasın" değil, "olsun" ama her ikisi de "sev" ile başlıyor diye bağdaştırılmasın.

Onun için belki ille de öz Türkçe olsun diye "sevecenlik" terimi yerine eskiden kalma "şefkat" teriminin kullanılması daha iyi gibi görünüyor. Nitekim sözlüklerde bu sözcüklerin başka dillerdeki karşılıklarına bakılacak olursa, apayrı oldukları açıkça ortaya çıkıyor. Zaten eskiden Masonlukta böyle bir bağdaştırma yokmuş. Bu, yakın dönemlerin bir ürünü…

Sevgi gibi sevecenliğin de mutluluk duymaktan başka hiçbir karşılığı yoktur. Sevecen olan ve bunu gösteren kişi, bu yaptığından ötürü bir olumlu sonuç sağlayabilirse, ancak sevinç ve mutluluk duyabilir.

Tamam fakat bu anlatıma "sevgi gibi" diye başlamak anlamsız…

Masonlukta masonları yalnızca sevgiyi benimseyip içtenlikle duyumsamaları değil, insanlarla olan tüm ilişkilerinde sevecen olmaları da öneriliyor.

Sadece insanlar mı?

Hayır! Mecazî anlamında "insan" olarak, hayvanlar da unutulmamalı hatta diğer tüm canlılar… Belki biraz mistik bir düşünce olabilir ama bilimsel bilgi birikimi, her canlının, sevecenlik üzerine mutlu olduğunu gösteriyor.

Biraz karışık bir anlatım… Denilmek istenen şu: Her canlı, kendisine sevecenlik gösterilince mutlu olur.

Onur

Töresel ilkelerimin belki de en önemlisine geldik.

Bireyin kendisine saygı duyması ve başkalarının indinde saygı gören bir kişi olması niteliğine "onur" (şeref/haysiyet) denir.

Bir mason, insanları sevmesini bildiği kadar saygı duymayı ve göstermeyi de bilmeli...

Bu bağlamda saygı duymak öncelikli ve zorunludur. Çünkü duyumsanmadan, içten gelmeksizin gösterilen saygı, olumlu karşılansa bile saygılı davranan kişinin içiyle dışının aynı olmadığını, mecazî deyişle maske taktığını ya da ikiyüzlü tutumunu yansıtır.

Güzel ve önemli bir vurgu… Nitekim bu durum masonların kendi aralarında da görülebiliyor.

Saygının sevgiden sonra gelişi, *"sevgisiz saygı"* diye bir şeyin söz konusu olamamasından kaynaklanır.

Sevgi olmaksızın gösterilen saygı, ancak başkaları, saygı görmesi gerektiğini düşünen kişi öyle istediğinden ya da beklediğinden yerine getirilen bir gösteridir; bir diğer deyişle ya korku ve çekinmeye ya da bir çıkar kaygısına dayanır.

Kişinin başkasına sevgi duymadan saygı göstermesi, "onursuzluk" ile eş değer sayılır. Çünkü böylelikle o kişi, kendisine olan saygısını yitirmekte ya da hiçe indirgemektedir.

Masonlardan öncelikle onurlu birer kişi olmaları istenir ve beklenir. Onurlarını tüm diğer bireysel niteliklerinin üstünde tutmaları öngörülür.

Masonluğun tarihçesine şöyle bir bakılırsa, birçok ülkede bu kurumun masonların "onur sahibi kişiler" olduğu bilindiğinden yüceltilmiş olduğu görülür.

Bu doğru olabilir. Nitekim Masonlukta bazı yerde "1723 Anayasası" bazı yerde ise "Anderson Anayasası" olarak anlan belgenin "Yükümlülükler" başlıklı asıl yasa bölümünün birinci maddesinde, bir masonun tanımı yapılırken şöyle bir söz geçer: *"…. hangi İnanç veya Mezhebe ayrılmış olurlarsa olsunlar, iyi ve doğru ya da onur sahibi ve dürüst İnsan olmaları daha uygun görülmektedir. …"* Ancak sonradan, öncelikle dinsel nitelikli olduğu söylenebilecek Anglosakson Masonluğu'nda ise bu deyiş kaldırılmıştır. Onur kavramına önem verilmediği için mi?... Hayır ama bu kavramın Masonluğun anayasası kapsamında yer almasına gerek görülmediği, asıl önemli tutulan dinsel inanç öğelerinin etkisini zayıflatacağı öngörülmüş olduğu için olsa gerek…

Buna karşılık, bazı yerlerde de onurunun önemini ve değerini hiçe sayarak bize yakışmayan girişimlerde bulunan, mason töresine aykırı tutum ve davranışlara yönelen, bundan ötürü suçlanan ve ayıplanan birtakım kişilerin "mason" olduğu anlaşılınca; bunun faturasının sadece o kişilere değil, tüm mason topluluğuna çıkarıldığı, masonların tümünün haksızca onursuzlukla damgalanmış olduğu da görülmemiş değildir.

■ ■ ■

Dilimizin güncel kullanımında kimi zaman bir kavram yanılgısına düşülür ve "onur" ile "gurur" terimleri yakın anlamlı hatta özdeş tutulur. Oysa gurur kişinin kendini başkalarından farklı ve üstün görerek aşırı beğenmesidir; onur ile ilgisi yoktur. Gurur, kibir gibi, alçak gönüllülüğün karşıtlarından biridir. Eşitliğe ters düşer; kardeşliği de zedeler.

Bu nedenle Masonluk açısından gurur, bireysel bir olumsuzluk sayılır; masonlara, varsa gururlarını yenmeye çalışmaları önerilir.

Kimileriyse "onur" ile "namus" sözcüklerini eş anlamlı tutar. Oysa sözlük anlamı bakımından namus, belli bir kültür ortamında benimsenmiş temel ahlâk kurallarına uygun bir tutumdur. İlgili toplumun kuralları bu bağlamda farklıysa, namustan anlaşılan da farklı olur. Bu bakımdan onur, namusu da içeren yüce bir kavram, üstün bir erdemdir.

Bağlılık

Sevgi, görev duygusu, bilinç, özveri, içtenlik ve onur birleştiğinde, ortaya bağlılık (sadakat) çıkar. Umursamazlık ve aldırış etmemenin karşıtı olan "sorumluluk duygusu" ile beslenir. Bireyin bilincini geliştirerek toplumu içinde saygın ve yararlı bir kişi olmasını sağlar.

Masonlukta bağlılık üzerinde özenle durulan erdemlerdendir. Bir bakıma töresel ilkeler önem ve önceliklerine göre sıralanacak olursa, aslında hem ilki hem sonuncusudur. Çünkü bir mason bağlılığın gereğini kavrayamaz ve bir türlü içine sindiremezse, Masonluğun amaçlarının gerçekleşmesi doğrultusunda üstüne düşenleri başarıyla yerine getiremez.

Bağlılık her masonun gerek özel yaşamında, gerek Masonluk ortamındaki ilişkilerinde gerekse toplum içinde tutarlı oluşunun göstergelerinden biridir. Bencilliği giderir; yalnızca gereksinme duyuş nedeniyle toplum içinde yaşamakta oluşu değil, gerçekten bir "toplumsal varlık" olmayı sağlar.

■ ■ ■

İki tür bağlılıktan söz edebiliriz. Bunlardan ilki her bir masonun tek tek bir kurum ve bir ülkü olarak Masonluğa olan bağlılığı, diğeri ise yine her birinin bireysel boyutta diğer masonlara bağlılığıdır.

Bir masonun Masonluğa bağlılığı, amaçları ve ilkeleri içtenlikle benimseyerek, bunların gereğini elinden geldiğince yerine getirmek için gösterdiği çalışmalarla gözler önüne serilir.

Ancak bu olgu, locasında ya da üyesi olduğu mason kuruluşunda belli birtakım çalışmalar yaptığı görülmeyen bir masonun, Masonluğun amaç ve ilkelerine diğerleri kadar bağlı olmadığı anlamına gelmez.

Kaldı ki, bireysel boyutta mason kardeşlerine gerektiğince bağlı olmayan birinin, kurumsal boyutta Masonluğa bağlı olması pek anlaşılabilir değildir. Bu da masonların topluca birbirlerine kardeşçe bağlı oluşlarının Masonluğa olan bağlılıklarının bir ön koşulu olduğunu gösterir.

İşte bu da önemli bir vurgu.. Ancak bir senteze varılabilmesi bakımından antitez olarak şunu da göz önüne almakta yarar var: "*Acaba mason kardeşliği olmadan bir masonun kurumsal boyutta Masonluğa bağlı olması düşünülebilir mi?"*

Masonların birbirlerine kardeşçe bağlı oluşu, Masonluğa karşıt (antimasonik) çevrelerde çok eleştirilmiş, bu konu üzerinde olmadık, akıl almaz yorumlar yapılmış, varsayımlar kurgulanmıştır. Bunların temelinde ancak bir ön yargı, art niyet, kin ya da kıskançlık bulunabilir. Hiçbiri yoksa, olanların bilgisizleri kandırması hatta kışkırtması vardır. Çünkü masonların bir kardeşlik topluluğu olarak en değerli, en çok imrenilecek niteliği, aralarındaki bağlılıktır.

Bu toplu bağlılığı, simgesel olarak **"birlik zinciri"** ya da **"kardeşlik zinciri"** olarak anabiliriz. Her mason bu simgesel zincirin bir halkası sayılır. Masonların dileği, tüm insanların böyle bir bağlılık zincirinin birer halkası olmasıdır.

[Alıntı kaynağı: https://eruizf.com]

Bu fotoğrafta, somut olarak bir mason locasında, masonların elleriyle birbirlerine kenetlenerek oluşturdukları bir simgesel zincir gösterilmiş. Demek ki, Masonluk, hiç de kimilerinin ileri sürdüğü gibi öyle ^"gizli-saklı" bir şey değil…

■ ■ ■

İşte böylece "Töresel İlkeler" başlığının sonuna gelmiş olduk.

«Hepsi bu kadar mı?» diye sorabilirsiniz.

Hayır. Siz bunlara başkalarını da ekleyebilirsiniz. Örneğin **gönül yüceliği**, **gönül tokluğu**, **atılganlık ya da girişimcilik**, **önderlik ya da liderlik**, **yurtseverlik**, **ölçülülük** (itidal) gibi kavramları, herkes için önemli olan daha birçok erdemi katabilirsiniz. Sadece artık bu bölüme son verelim de ölçüyü kaçırmayalım ve okuma bakımından sabırları taşırmayalım.

Üzerinde özenle durarak, -kimilerinin "altını çizerek" dediği gibi- şunu da belirtmeliyiz:

> **Masonluk, sadece tanımının verilip amaçlarının ve ilkelerinin ortaya konulmasıyla yeterince anlatılmış olmaz. Bir tek bunların bilinmesiyle de yeterince anlaşılamaz. Örgütlenme ve çalışma tarzını da bilmek ve kavramak gerekir.**

İzleyen bölümde bunlardan ilkine geçeceğiz.

♎ ♎ ♎

Öyle denmiş ama kitabın dördüncü bölümündeki başlık "Düzen".